

Nr 116

Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade regler för taxering av vattenfallsfastighet; given den 29 mars 1974.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopende av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden, föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen fördragande departementschefen hemställt.

CARL GUSTAF

G. E. STRÄNG

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås inför 1975 års allmänna fastighetstaxering ändrade regler om taxering av vattenfallsfastighet. De föreslagna ändringarna avser i huvudsak en anpassning till systematiken och värderingsprinciperna i de nya bestämmelser om fastighetstaxering som antagits av 1973 års höstriksdag. Taxeringsvärdet på vattenfallsfastigheter skall liksom gäller övriga fastighetstyper bestämmas till 75 % av marknadsvärdet. På några punkter föreslås justeringar av värderingsmetodiken. Detaljregleringen i värderingsfrågorna överlämnas till riksskatteverket.

De nya reglerna föreslås skola tillämpas första gången vid 1975 års allmänna fastighetstaxering.

Förslag till

Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)

Härigenom förordnas att punkt 3 av anvisningarna till 9 § kommunalskattelagen (1928: 370) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Anvisningar

till 9 §

3.¹ *Taxering av vattenfall med tillhörande byggnader torde endast undantagsvis kunna ske med ledning av faktiskt erlagda köpeskillingar.*

Värdet av outbyggt vattenfall (fallvärde) uppskattas — på sätt nedan stadgas och enligt de närmare anvisningar Konungen meddelar — efter storleken av en beräknad, hela vattenkraften i fallet motsvarande effekt (taxeringseffekt) och ett beräknat värde per effektenhet.

Taxeringseffekten beräknas efter en på grundval av medelvattenföringen bestämd vattenföring (taxeringsvattenföring) samt efter bruttofallhöjden vid medelvattenföring. Taxeringsvattenföringen skall bestämmas så, att en däremot svarande, året runt tillgänglig effekt kan anses likvärdig med hela den i vattenfallet ekonomiskt uttagbara vattenkraften. Vid bestämmande av taxeringsvattenföringen skall hänsyn tagas dels till vattenföringens växlingar under året, oavsett om dessa bero enbart på naturliga förhållanden i vattendraget eller äro påverkade av genomförd årsreglering, dels till sådan framtida årsreglering som med sannolikhet väntas bli genomförd dels ock till möjligheten att efter vattenfallets utbyggnad där anordna korttidsreglering eller tillgodogöra sig en reglering av dylikt slag, vilken *närbeläget* kraftverk anordnat. Vatten, som

3. *Till ledning vid bestämmandet av marknadsvärdet av vattenfall med tillhörande byggnader skola gälla de grunder som angivas i denna punkt.*

Marknadsvärdet av outbyggt vattenfall (fallvärde) uppskattas efter storleken av en beräknad, hela vattenkraften i fallet motsvarande effekt (taxeringseffekt) och ett beräknat värde per effektenhet.

Taxeringseffekten beräknas efter en på grundval av medelvattenföringen bestämd vattenföring (taxeringsvattenföring) samt efter bruttofallhöjden vid medelvattenföring. Taxeringsvattenföringen skall bestämmas så, att en däremot svarande, året runt tillgänglig effekt kan anses likvärdig med hela den i vattenfallet ekonomiskt uttagbara vattenkraften. Vid bestämmande av taxeringsvattenföringen skall hänsyn tagas dels till vattenföringens växlingar under året, oavsett om dessa bero enbart på naturliga förhållanden i vattendraget eller äro påverkade av genomförd årsreglering, dels till sådan framtida årsreglering som med sannolikhet väntas bli genomförd dels ock till möjligheten att efter vattenfallets utbyggnad där anordna korttidsreglering eller tillgodogöra sig en reglering av dylikt slag, vilken *annat uppströms liggande* kraftverk anordnat. Vat-

¹ Senaste lydelse 1950: 122.

Nuvarande lydelse

på grund av förpliktelse, vilken åvilar fastigheten såsom sådan, måste avstås till samfärdsel och andra behov, medräknas ej i den mån vattenkraftens värde därigenom minskas.

Vid uppskattning av värdet per effektenhet fastställs ett normalvärde med ledning av priset på vattenkraft för orten. Det sålunda fastställda normalvärdet jämkas uppåt eller nedåt med hänsyn dels till utbyggnadsförhållandena vid fallet såsom dess höjd och längsträckthet samt grundens beskaffenhet och transportkostnader m. m., dels till kostnaderna för anordnandet av sådan årsreglering, som beaktats vid beräkning av taxeringseffekten, dels ock till överföringsavstånd och avsättningsförhållanden. I det sålunda jämkade normalvärdet vidtages härafter den nedsättning, som betingas av den tid, vilken väntas förflyta innan fallet blir utbyggt.

Outbyggt vattenfall, som ej kan tillgodogöras tillsammans med annat vattenfall, kan anses sakna självständigt värde, om dess fallhöjd understiger en meter. Vattenfall, som ej kan förväntas bli utbyggt inom överskådlig framtid, kan jämväl anses sakna särskilt värde.

Värdet av kraftverk, varmed avses såväl kraftverk för elektrisk kraftproduktion som kraftverk till direkt drivna anläggningar, kan uppskattas med utgångspunkt från den avkastning, som med hänsyn till den för anläggningen naturliga kundkretsen bör

Föreslagen lydelse

ten, som på grund av förpliktelse, vilken åvilar fastigheten såsom sådan, måste avstås till samfärdsel och andra behov, medräknas ej i den mån vattenkraftens värde därigenom påtagligt minskas. Vid beräkning av bruttofallhöjden för vattenfall, vars fallhöjd till en del ingår i ett årsregleringsmagasin, skall nämnda del av fallhöjden upptagas med ett i skäligen nedsatt värde.

Vid uppskattning av värdet per effektenhet fastställs för olika flodområden ett normalvärde på grundval av kostnaderna för produktion av elektrisk kraft inom landet och flodområdets belägenhet. Normalvärdet jämkas uppåt eller nedåt i den mån så är påkallat av hänsyn dels till överföringsavstånd och avsättningsförhållanden, dels ock till utbyggnadsförhållandena vid fallet samt kostnaderna för anordnandet av sådan årsreglering, som beaktats vid beräkning av taxeringseffekten. Därjämte vidtages den nedsättning av normalvärdet, som betingas av den tid, vilken väntas förflyta innan fallet blir utbyggt. Vattenfall och falldelar, som ej kunna förväntas bli utbyggda inom överskådlig framtid, kunna anses sakna särskilt värde.

Marknadsvärdet av vattenkraftverk, varmed avses såväl kraftverk för elektrisk kraftproduktion som kraftverk till direkt drivna anläggningar, kan uppskattas med utgångspunkt i avkastningen därav under beaktande av dels anläggningens påräkneliga

Nuvarande lydelse

normalt kunna påräknas från en dylik anläggning, samt normala omkostnader för verkets årliga drift under beaktande av dels anläggningens påräknliga varaktighetstid och dels att viss del av det enligt denna metod uppskattade värdet kan belöpa å regleringsdamm, som enligt vad nedan sägs skall taxeras särskilt.

Då emellertid tillfredsställande uppgifter för bedömning av de i det föregående angivna förhållandena vanligen ej torde stå till förfogande, bör vid taxering av kraftverk följande värderingsmetod i regel komma till användning.

Vattenfallet uppskattas såsom om det vore outbyggt.

Den kraftverksägaren tillhöriga mark å land, som tages i anspråk för anläggningen med bostadshus, upptages till skäligt värde (utmålsvärde). Till mark, som nu nämnts, må ej hänföras mark, som användes för jordbruk eller skogsbruk eller eljest för annat ändamål än det som med anläggningen avses.

Värdet å kraftverket i övrigt bestämmes med ledning av de å dess anläggande nedlagda kostnaderna. Såframt ej annat följer av vad i nästföljande stycke sägs, skola därvid tagas i betraktande samtliga dessa kostnader. Hit hänföras alltså bland annat kostnader för: konstruktionsarbeten, administration, ersättningar för skada å mark och andra ersättningar för skada eller intrång, anordningar till skydd för fisket eller till förhindrande av olägenheter för flottningen m. m., uppförandet av kraftsta-

Föreslagen lydelse

varaktighetstid och dels att viss del av det enligt denna metod uppskattade värdet kan belöpa på regleringsdamm, som enligt vad nedan sägs skall taxeras särskilt.

Då emellertid tillfredsställande uppgifter för tillämpning av den i föregående stycke angivna värderingsmetoden vanligen ej torde stå till förfogande, bör marknadsvärdet av vattenkraftverk i regel uppskattas enligt nedan angivna metod.

Vattenfallet uppskattas såsom om det vore outbyggt. Finnes grundad anledning att antaga, att vattenkraften i fallet inte kommer att tillgodogöras efter det att det befintliga kraftverket blivit nedslitet och tagits ur drift, vidtages dock sådan ytterligare jämkning av normalvärdet per effektenhet att värdet av vattenfallet kommer att avse endast kraftverkets återstående drifttid.

Marknadsvärdet av kraftverket i övrigt (värde av byggnader) bestämmes med ledning av kostnaderna för anläggandet av kraftverket. Samtliga dessa kostnader skola medräknas i den mån ej annat följer av vad som sägs i nästföljande stycke. Sålunda skola medräknas bland annat kostnader för skadeförebyggande åtgärder ersättningar för skada eller intrång samt kostnader för provisoriska åtgärder i samband med anläggandet av kraftverket. Den omständigheten att kostnaderna avse fas-

Nuvarande lydelse

tionsbyggnad med maskinell, till fastighet hänförlig utrustning samt övriga för kraftverkets drift erforderliga byggnader, bostadshus för personal därunder inbegripna, dammbyggnader, i övrigt å jorden eller i vattnet uppförda konstruktioner av olika slag — däribland skadeförebyggande invallningar, ställverk samt vägar och broar, vilka uteslutande eller delvis tjäna kraftverkets behov — tunnlar eller andra utrymmen under jorden, åstadkomna genom sprängning eller annorledes, samt rensningar. Den omständigheten att kostnaderna avse fastighet, som ej ingår i den taxeringsenhet varå kraftverket är beläget, eller att kostnaderna avse provisoriska anordningar för kraftverksbyggnadsarbetets bedrivande såsom provisoriska bostäder för arbetarna eller andra provisoriska byggnader eller provisoriska vägar, broar och lastningsplatser, eller att kostnaderna äro att anse såsom allmänna kostnader för sjukvård, semester, renhållning m. m. är ej i och för sig av beskaffenhet att hindra deras hänförande till taxeringsvärdet påverkande kostnader.

Till kostnader av sistberörda slag räknas däremot icke kostnader för förvärv av sådan rätt till vattenfall och utmål, till vilken hänsyn skall tagas vid fallvärdets och utmålsvärdets bestämmande, kostnader för framställande eller förvärv av för kraftverkets drift erforderliga föremål av lös egendoms natur samt kostnader för byggnader eller arbeten, till vilkas värden hänsyn skall tagas vid taxering av annan taxeringsenhet än den, varå kraftverket är beläget.

Det sammanlagda beloppet av de kostnader, som enligt vad i nästföregående båda stycken sägs hänföras till de taxeringsvärdet påverkande kostnaderna, beräknas utgöra den faktiska anskaffnings-

Föreslagen lydelse

tighet, som ej ingår i den taxeringsenhet på vilken kraftverket är beläget, utgör ej hinder mot att kostnaderna medräknas.

Till kostnader, som påverka värdet av kraftverket, räknas icke kostnader för förvärv av sådan rätt till vattenfall och utmål, till vilken hänsyn skall tagas vid fallvärdets och utmålsvärdets bestämmande, samt kostnader för byggnader eller arbeten, till vilkas värden hänsyn skall tagas vid taxering av annan taxeringsenhet än den, på vilken kraftverket är beläget.

Det sammanlagda beloppet av de kostnader, som enligt nästföregående båda stycken skola upptagas såsom kostnader för anläggande av kraftverket, beräknas utgöra den faktiska anskaffnings-

Nuvarande lydelse

kostnaden för kraftverkets byggnader. Denna anskaffningskostnad, fördelad på byggnadsarbeten, turbinutrustning, elektrisk utrustning och maskinutrustning i övrigt, omräknas till värdet vid den tidpunkt taxeringen avser (värde å byggnader). Omräkningen skall ske under hänsynstagande till dels prisändringar, som ägt rum sedan de tidpunkter, då anskaffning skett, arbeten utförts eller ersättningsbelopp utgivits, dels ock erforderlig avskrivning å kostnaden för verkställda arbeten, turbinutrustning, elektrisk utrustning och maskinutrustning i övrigt. Beträffande kostnad, avseende ersättningar för skada å mark och andra ersättningar för skada eller intrång gäller, att avskrivning för sådan kostnad ej må beräknas. I regel bör avskrivning icke heller beräknas för kostnad för arbeten, vilka äro av beståndande karaktär och tillika kunna antagas bliva nyttiggjorda jämväl vid en förnyelse av anläggningen.

Därest med hänsyn till anläggningens ålder eller mindre goda utförande eller på grund av exceptionellt goda och väl tillvaratagna utbyggnadsbetingelser eller av andra orsaker tillämpandet av ovan sist angivna värderingsmetod i visst fall leder till ett uppenbarligen oriktigt resultat, må värdet jämkas efter ty som skäligt finnes.

I fråga om kraftverk till direkt drivna anläggningar — till övervägande delen bestående av kvarnar, sågar och liknande smärre anläggningar — gäller vidare att, därest anläggningen lämpligen kan i sin helhet uppskattas enligt de för taxering av fastighet i allmänhet gällande grunderna, reglerna i denna anvisningspunkt icke böra erhålla tillämpning.

Vid uppskattning av kraftverks värde må — oavsett villkendera av de i denna anvisningspunkt an-

Föreslagen lydelse

kostnaden för kraftverkets byggnader med vad därtill hör. Denna anskaffningskostnad, fördelad på det antal kostnadsgrupper som finnes erforderligt, omräknas till värdet vid ingången av året före taxeringsåret. Omräkningen skall ske under hänsynstagande till dels prisändringar, som ägt rum sedan de tidpunkter, då anskaffning skett, arbeten utförts eller ersättningsbelopp utgivits, dels ock erforderlig avskrivning. Avskrivning får ej beräknas för kostnad, som avser ersättningar för skada eller intrång, eller för därmed sammanhängande utrednings- och rättegångskostnader.

Den enligt nästföregående stycke omräknade anskaffningskostnaden jämkas uppåt i den mån så finnes skäligt med hänsyn till, å ena sidan, kraftverkets produktionsförmåga och dess läge i förhållande till betydelsefulla avsättningsområden och, å andra sidan, kostnaderna för kraftverket och för däri nyttiggjorda regleringar.

I fråga om vattenkraftverk till direkt drivna anläggningar — till övervägande delen bestående av kvarnar, sågar och liknande smärre anläggningar — gäller vidare att, om anläggningen lämpligen kan i sin helhet uppskattas enligt de för taxering av fastighet i allmänhet gällande grunderna, reglerna i denna anvisningspunkt icke böra tillämpas.

Vid uppskattning av vattenkraftverks marknadsvärde må — oavsett villkendera av de i denna

Nuvarande lydelse

givna värderingsmetoderna, som *kommer till användning* — avdrag ske för skyldighet att leverera ersättningskraft, grundad på vattenlagen; rättighet att utfå dylik kraft skall, i den mån rättigheten kan utnyttjas av den fastighet, varmed den är förenad, tagas i betraktande vid dess taxering. Vid bestämmandet av värdet av skyldighet att leverera ersättningskraft och rättighet att utfå dylik kraft skall, då uttagningskostnaden gäldas i penningar, hänsyn tagas dels till den del av nämnda kostnad, som utgör underhålls- och driftkostnad, dels ock till den del av den i uttagningskostnaden ingående anläggningskostnaden, som vid *den tidpunkt taxeringen avser* ännu icke erlagts.

Värdet av regleringsdamm med tillhörande mark uppskattas enligt de regler, som enligt vad ovan stadgats gälla i fråga om kraftverk vid uppskattning av dels mark å land, som tas i anspråk för anläggningen med bostadshus, dels ock i kraftverk ingående byggnader. I beräkning anskaffningskostnad för regleringsdamm ingå således jämväl ersättningar för skada å mark och andra ersättningar för skada eller intrång samt kostnader för rens-

Föreslagen lydelse

anvisningspunkt angivna värderingsmetoderna, som *användes* — avdrag ske för skyldighet att leverera ersättningskraft, grundad på vattenlagen (1918: 523); rättighet att utfå dylik kraft skall, i den mån rättigheten kan utnyttjas av den fastighet, varmed den är förenad, tagas i betraktande vid dess taxering. Vid bestämmandet av värdet av skyldighet att leverera ersättningskraft och rättighet att utfå dylik kraft skall, då uttagningskostnaden gäldas i penningar, hänsyn tagas dels till den del av nämnda kostnad, som utgör underhålls- och driftkostnad, dels ock till den del av den i uttagningskostnaden ingående anläggningskostnaden, som vid *ingången av året före taxeringsåret* ännu icke erlagts.

Vad ovan sägs angående ersättningskraft grundad på vattenlagen (1918: 523) skall äga motsvarande tillämpning i fråga om ersättningskraft, som enligt avtal utgår såsom vederlag för av kraftverkets ägare förvärvat ägande- eller servitutsrätt till i kraftverket tillgodogjord vattenkraft, under förutsättning att skyldigheten att tillhandahålla ersättningskraften är knuten till kraftverket och rätten till kraften knuten till i avtalet angiven fastighet samt att kraftleveransen icke begränsats till att avse endast viss tid.

Vid uppskattning av marknadsvärdet av regleringsdamm med tillhörande mark skola i tillämpliga delar gälla de regler, som enligt vad ovan stadgats gälla i fråga om vattenkraftverk vid uppskattning av utmålsvärde samt värde av byggnader.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

ningar och skadeförebyggande åtgärder m. m.

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och tillämpas första gången vid allmän fastighetstaxering år 1975.

Utdrag av protokollet över finansärenden hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 29 mars 1974.

Närvarande: statsministern PALME, statsråden STRÄNG, JOHANSSON, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON, GUSTAFSSON, ZACHRISSON, LEIJON, HJELM-WALLÉN.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ändrade regler för taxering av vattenfallsfastighet* och anför.

1 Inledning

Lagstiftningen på fastighetstaxeringens område har under den senaste femårsperioden successivt setts över och moderniserats. Nyligen har inför 1975 års allmänna fastighetstaxering reviderade bestämmelser beslutats angående flera betydelsefulla frågor om värderingen och förfarandet (prop. 1973: 162, SkU 1973: 70, rskr 1973: 391, SFS 1973: 1099, 1100, 1106, 1974: 68 m. fl.). I prop. 1973: 162 lämnades en redogörelse för reformarbetet (s. 91). Vidare påpekades att frågan om taxeringen av vattenfallsfastigheter då övervägdes inom finansdepartementet och att förslag i ämnet avsågs skola föreläggas 1974 års riksdag (s. 292).

Kommunalskattelagen (1928: 370, KL) innehöll i sin ursprungliga lydelse inte några särbestämmelser angående värdering av vattenfallsfastigheter, dvs. outbyggda vattenfall, kraftverk och regleringsdammar. Detaljerade sådana bestämmelser infördes år 1932 (prop. 1932: 220, BeU 1932: 42, rskr 1932: 255, SFS 1932: 291). Dessa regler kompletterades år 1937 med vissa förtydligande bestämmelser (prop. 1937: 281, BeU 1937: 27, rskr 1937: 412, SFS 1937: 518). År 1950 fick bestämmelserna om taxering av vattenfallsfastigheter sin nu gällande lydelse (prop. 1950: 71, BeU 1950: 27, rskr 1950: 89, SFS 1950: 122). 1950 års ändringar innebar främst att värderingen av vattenfall skulle ske enligt en med utgångspunkt i medelvattenföringen beräknad taxeringsvattenföring samt att i detalj utformade regler lämnades för värderingen av kraftverk och regleringsdammar enligt den s. k. anläggningskostnadsmetoden eller produktionskostnadsmetoden, i fortsättningen benämnd anläggningskostnadsmetoden.

Inom finansdepartementet har i november 1973 upprättats promemoria (Ds Fi 1973: 15) angående taxering av vattenfallsfastigheter. Promemorian innehåller förslag till en systematisk förenkling av regelsyste-

met samt vissa förslag till ändringar av värderingsmetodiken som till en del sammanhänger med de efter förslag i prop. 1973: 162 ändrade bestämmelserna om fastighetstaxeringen. Till promemorian har bilagts ett utkast till anvisningar för taxering av vattenfallsfastigheter. Utkastet är avsett att ligga till grund för de anvisningar i ämnet som riksskatteverket (RSV) har att utfärda till ledning för 1975 års allmänna fastighetstaxering. Utkastet till anvisningar torde få fogas vid statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga*.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av kammarrätten i Stockholm, RSV, statens vattenfallsverk, statens pris- och kartellnämnd, statens industriverk, länsstyrelserna i Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Blekinge, Hallands, Älvsborgs, Värmlands, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet, Svenska kraftverksföreningen och Sveriges industriförbund.

Länsstyrelserna i Kronobergs och Västmanlands län åberopar överlämnade yttranden av konsulenterna för vattenfallstaxering i länen. I vissa frågor hänvisar länsstyrelserna i Jönköpings, Blekinge och Västerbottens län till yttranden som avgetts av konsulenterna för vattenfallstaxering i resp. län och som överlämnats. Länsstyrelserna i Hallands, Älvsborgs och Gävleborgs län har bifogat yttranden från konsulenterna för vattenfallstaxering i länen. Länsstyrelsen i Jämtlands län har på där-om av landstinget i länet gjord anhållan berett landstinget tillfälle att avge yttrande och har bifogat detta yttrande. Till landstingets i Jämtlands län yttrande hänvisar landstingsförbundet. Sveriges industriförbund åberopar vad som anförts i Svenska kraftverksföreningens remissyttrande.

2 Regelsystemet

2.1 Nuvarande ordning

I punkt 3 av anvisningarna till 9 § KL lämnas de grundläggande reglerna för taxering av vattenfallsfastighet. Dessa regler avser taxering av outbyggda vattenfall, kraftverk och regleringsdammar. Där lämnas även regler för värdering av kraftverk till direkt drivna anläggningar, t. ex. kvarnar och sågar. Vidare finns regler för värdering av ersättningskraft.

Enligt andra stycket av anvisningspunkt 3 till 9 § skall Kungl. Maj:t meddela närmare anvisningar till ledning för uppskattningen av värdet av outbyggt vattenfall (fallvärde). Sådana anvisningar för 1970 års allmänna fastighetstaxering finns i kungörelsen (1969: 310) om anvisningar för taxeringen av vattenfallsfastighet vid 1970 års allmänna fastighetstaxering.

Utöver de anvisningar, som meddelats av Kungl. Maj:t, har särskilda

sakkunniga inför de allmänna fastighetstaxeringarna på uppdrag av chefen för finansdepartementet utarbetat ytterligare anvisningar angående taxering av vattenfallsfastighet. De senaste anvisningarna av detta slag är rubricerade Tabeller för index och avskrivning m. m. till ledning vid 1970 års allmänna fastighetstaxering vid uppskattning av värdet av kraftverk och regleringsdammar. Dessa anvisningar, som främst avsett värde av kraftverksbyggnader, har tillsammans med de av Kungl. Maj:t fastställda anvisningarna publicerats separat.

Slutligen har dåvarande riksskattenämnden (RN) inför 1970 års allmänna fastighetstaxering meddelat vissa anvisningar beträffande värdering av outbyggda vattenfall och ersättningskraft.

2.2 Promemorian

Regel- och anvisningskomplexet för taxering av vattenfallsfastigheter har en avsevärd omfattning. Bestämmelserna återfinns i författningar m. m. av olika dignitet. Den skiktning av bestämmelserna som därvid skett, kan enligt promemorian knappast sägas vara konsekvent genomförd. Regler av i stort sett samma valör eller art ingår sålunda i författningar m. m. av olika dignitet. Det framhålls att detta inte kan anses tillfredsställande.

1971 års fastighetstaxeringsutredning har i sitt betänkande (SOU 1973: 4) Fastighetstaxering diskuterat motsvarande problem såvitt angår fastighetstaxeringen över huvud taget. Enligt utredningen förelåg välgående skäl för en teknisk omarbetning av regelkomplexet för fastighetstaxering. Denna omarbetning borde även avse ett urval i fråga om vilka av de gällande reglerna, som borde ingå i författningskomplexet för fastighetstaxeringen, och vilka som borde hänföras till RSV:s anvisningsområde. Det angavs att man i 9 § KL och anvisningarna till nämnda paragraf borde samla de regler, som avsåg den generella värderingsgrunden (dvs. marknadsvärdet) samt de värderingsprinciper och värderingsmetoder, som kunde komma i fråga för en värdering enligt denna grund.

I prop. 1973: 162 med förslag om nya regler för allmän fastighetstaxering, m. m. har framlagts förslag, som ansluter till dessa tankegångar.

I promemorian föreslås i enlighet med detta allmänna synsätt beträffande den formella uppläggningsen av taxeringsreglerna att punkt 3 av anvisningarna till 9 § skall innehålla endast huvudprinciperna för värdering av outbyggda vattenfall, kraftverk och regleringsdammar. Detaljföreskrifter och exemplifierande uppräkningsur utmönstras ur KL och ersätts med anvisningar av RSV.

Någon motsvarighet till kungörelsen om anvisningar för taxeringen av vattenfallsfastighet vid 1970 års allmänna fastighetstaxering bör en-

ligt promemorian inte utfärdas till 1975 och senare års allmänna fastighetstaxeringar. Detta föranleder borttagande av det nuvarande stadgandet i andra stycket av punkt 3 av anvisningarna till 9 § att fallvärdet uppskattas enligt de närmare anvisningar Konungen meddelar. Bestämmelserna kan utan olägenhet överföras till RSV:s anvisningsområde.

2.3 Remissyttrandena

Förslaget till förenkling och ändrad systematisering av reglerna om taxering av vattenfallsfastighet tillstyrks av samtliga remissinstanser som yttrat sig i frågan, t. ex. RSV samt länsstyrelserna i Östergötlands, Hallands, Älvsborgs och Norrbottens län. Länsstyrelsen i Älvsborgs län anför bl. a. att länsstyrelsen finner det riktigt att KL endast skall innehålla huvudreglerna och att närmare anvisningar för taxeringen skall meddelas av RSV. RSV finner att utkastet till anvisningar för taxering av vattenfallsfastigheter utgör en mycket god grund för RSV:s kommande anvisningar i ämnet.

3 Frågor om värdering av vattenfallsfastighet

3.1 Allmänna värderingsregler; taxeringsutfallet

3.1.1 Nuvarande ordning

I punkt 3 av anvisningarna till 9 § KL anges till en början att taxering av vattenfall med tillhörande byggnader endast undantagsvis kan ske med ledning av faktiskt erlagda köpeskillingar. De därefter följande reglerna behandlar i särskilda avsnitt värdering av outbyggda vattenfall, kraftverk och regleringsdammar. Vidare ges en specialregel för värdering av kraftverk till direkt drivna anläggningar, i huvudsak bestående av kvarnar, sågar och liknande smärre anläggningar.

3.1.2 Promemorian

Fastighetstaxeringsutredningen har i sitt betänkande (SOU 1973:4) föreslagit vissa ändringar av mera allmän natur i KL:s regler om fastighetstaxering. Som huvudregel har föreslagits, att taxeringsvärde skall åsättas till belopp som motsvarar 80 % av taxeringsenhetens marknadsvärde, bestämt med hänsyn till dels det allmänna prisläget vid ingången av året före taxeringsåret i enlighet med de närmare föreskrifter RSV meddelar, dels taxeringsenhetens beskaffenhet vid taxeringsårets ingång. Med marknadsvärde för en taxeringsenhet avses, enligt punkt 1 av anvisningarna till 9 § KL, det pris som den sannolikt skulle betinga vid en försäljning. Vidare anges där de tre värderingsmetoder som allmänt sett kommer till användning vid uppskattning av marknadsvärdet nämligen ortsprismetoden, avkastningsmetoden och anläggningskostnads-

metoden. Det sägs att ortsprismetoden i första hand bör komma till användning. Vidare sägs att, då ortspriset inte ger erforderlig ledning, marknadsvärdet kan uppskattas på grundval av taxeringsenhetens avkastning m. m. Slutligen anges att beträffande taxeringsenhet, för vilken det är svårt att beräkna en normal avkastning, kan marknadsvärdet uppskattas med utgångspunkt i återanskaffningskostnaden, omräknad till nuvärde under beaktande av byggnads ålder, förslitning och sannolika varaktighetstid m. m. (tekniskt nuvärde).

I prop. 1973: 162 har fastighetstaxeringsutredningens förslag godtagits, dock att taxeringsvärdenivån föreslagits till 75 % av marknadsvärdet i stället för av utredningen föreslagna 80 %.

I promemorian framhålls att det förhållandet, att en taxeringsenhets marknadsvärde uppskattas enligt anläggningskostnadsmetoden — dvs. med utgångspunkt i den till nuvärde omräknade återanskaffningskostnaden — inte i och för sig innebär att taxeringsenhetens marknadsvärde skall anses vara lika med det sålunda bestämda kostnadsvärdet. För att komma fram till marknadsvärdet kan det nämligen vara erforderligt att justera detta kostnadsvärde med hänsyn till den affärsvinst som vid en försäljning är att påräkna.

Med hänsyn härtill bör enligt promemorian bestämmelserna i punkt 3 av anvisningarna till 9 § formuleras om så att det klart framgår, att det är marknadsvärdet som beräknas enligt reglerna i anvisningspunkten. Detta gäller såväl i fråga om outbyggt vattenfall som beträffande kraftverk och regleringsdamm. Av huvudregeln i 9 § följer sedan, att taxeringsvärde skall åsättas till det belopp som motsvarar 75 % av det marknadsvärde, som beräknats enligt reglerna i punkt 3 av anvisningarna till 9 §. I anslutning därtill föreslås att det uttalande som f. n. inleder punkt 3 — nämligen att taxering av vattenfall med tillhörande byggnader endast undantagsvis torde kunna ske med ledning av faktiskt erlagda köpeskillingar — tas bort såsom numera överflödigt. I stället bör såsom inledande stadgande anges, att till ledning vid bestämmande av marknadsvärdet av vattenfall med tillhörande byggnader skall gälla de grunder som anges i anvisningspunkten i fråga.

Vid 1970 års allmänna fastighetstaxering torde enligt promemorian i fråga om vattenfallsfastigheterna ha tillämpats en taxeringsvärdenivå av 100 % av det värde som uppskattats enligt föreskriven anläggningskostnadsmetod. Därav följer att, om taxeringsvärdet för vattenfallsfastigheter vid 1975 års allmänna fastighetstaxering skulle fastställas till 75 % av ett enligt oförändrade grunder beräknat anläggningskostnadsvärde, taxeringsvärdena genomgående skulle bli 25 % lägre än de skulle blivit vid tillämpning av 1970 års normer. En sådan sänkning av taxeringsvärdena torde enligt promemorian inte vara sakligt befogad och skulle knappast accepteras av kraftverkskommunerna.

Vid utarbetandet av promemorian har inte förelegat uppdrag att

föreslå ett frångående av den metod, anläggningskostnadsmetoden, på vilken värdet av byggnader m. m. på vattenfallsfastigheter generellt beräknas. Det har emellertid ansetts ofrånkomligt att i viss mån jämka värde av byggnader vid 1975 års taxering för att 75 %-regeln skall kunna tillämpas beträffande vattenfallsfastigheter. En jämkning är påkallad även för att skapa ökad relativ rättvisa såväl mellan de olika kraftverken inom ett flodområde som mellan kraftverk inom skilda flodområden.

Olika metoder har övervägts för att den avsedda jämkningen av värde av byggnader skall åstadkommas. I promemorian anges att den jämkning av anläggningskostnadsvärdet för ett kraftverks byggnader m. m., som erfordras för att detta värde skall bli likställt med ett enligt ortsprismetoden bestämt värde, bör ske med hänsyn till respektive kraftverks godhet ur lönsamhetssynpunkt. Detta jämningsförfarande berörs närmare i avsnitt 3.3.

Beträffande den taxeringsmässiga effekten av de föreslagna ändrade bestämmelserna uttalas i promemorian att det inte är möjligt att ange något procenttal, varmed taxeringsvärdena genomsnittligt ändras vid tillämpning av de föreslagna reglerna. Vissa beräkningar har emellertid gjorts angående vilka individuella ändringar av taxeringsvärdena som de nya reglerna skulle medföra för några kraftverk av olika godhetsgrad från lönsamhetssynpunkt. Beräkningarna tyder på att för ett kraftverk, som bedömts såsom normalt ur lönsamhetssynpunkt, taxeringsvärdet vid 1975 års taxering — vid en taxeringsvärdenivå av 75 % — kan antas bli i stort sett oförändrat i förhållande till 1970 års värde; därvid bör observeras att vid 1970 års taxering taxeringsvärdena för kraftverk regelmässigt bestämdes på grundval av en taxeringsvärdenivå av 100 %. För kraftverk av bättre godhetsgrad tyder beräkningarna på en höjning av taxeringsvärdena — vid en taxeringsvärdenivå av 75 % — med 15 à 30 %. I promemorian understryks emellertid, att beräkningarna omfattar endast ett fåtal kraftverk och att slutsatserna därför är osäkra.

3.1.3 Remissyttrandena

Förslaget att marknadsvärdet skall utgöra värderingsgrund även för vattenfallsfastigheter har godtagits över lag. Några remissinstanser, bl. a. *Svenska kraftverksföreningen* framhåller dock att någon ortsprisnivå omöjligt kan noteras för kraftverk.

Det utfall av taxeringen som beräknats i promemorian har blivit föremål för diskussion. Bl. a. *statens vattenfallsverk* och *Svenska kraftverksföreningen* anför att kraftverkens byggnadsvärde, som är den tunga posten vid värdesättningen, kommer att höjas med hänsyn till att byggnadskostnadsindex ökat med ca 45 % sedan 1970 års taxering. Kraftverksföreningen anför att detta innebär en ökning av taxeringsvärdena med 15 à 25 %. Vidare medför enligt kraftverksföreningen de nyligen ändrade reglerna om fastighetsbegreppet i skatterätten att viss maskinell

utrustning, som tidigare inte ingått i beräkningsunderlaget för kraftverken, nu skall ingå i detta. En uppskattning tyder enligt föreningen på att byggnadsvärdet därigenom kommer att höjas med mellan 5 och 10 %. Vidare medför de modernare metoder, enligt vilka fallvärdet **föreslås bli beräknat, icke oväsentliga höjningar** av detta värde. För kraftverkskommunerna bör det enligt föreningen som regel bli fråga om en betydande höjning av garantibeloppen.

Svenska kommunförbundet anför att promemoriaförlaget om ändring av reglerna för beräkning av vattenfallsfastigheters marknadsvärde berör — åtminstone i vissa avseenden — mycket komplicerade tekniska beräkningsproblem. Bl. a. därför är det svårt att bedöma den sammanlagda effekten av de föreslagna ändrade reglerna. Enligt förbundet måste emellertid förslaget — i kombination med huvudregeln för fastighetstaxering att taxeringsvärdet skall sättas till 75 % av marknadsvärdet — antas resultera i betydligt lägre taxeringsvärden för vattenfallsfastigheter än de taxeringsvärden som skulle åsättas dessa fastigheter, om de nuvarande reglerna bibehålls. Effekten av de föreslagna reglerna om uppräknings av kraftverks värde med hänsyn till dess godhet ur lönsamhetssynpunkt kan, såvitt förbundet förstår, inte på långt när uppväga effekten av nämnda huvudregel och förslagen i övrigt i promemorian, vilka i allt väsentligt synes innebära jämkning nedåt vid beräkning av marknadsvärdet.

Även *landstingsförbundet* anser att de föreslagna reglerna kommer att leda till betydligt lägre taxeringsvärden än om hittills tillämpade regler bibehålls.

Länsstyrelsen i Östergötlands län förordar att man för vattenfallsfastigheter bestämmer taxeringsvärdenivån till 100 % av det värde som framtagits enligt föreskriven värderingsmetod.

Länsstyrelsen i Jämtlands län anser att de föreslagna reglerna i förhållande till 1970 års regler kommer att leda till mera rättvisande värden i fråga om kraftverk som byggts på senare tid. Äldre kraftverk kan dock antas fortfarande komma att bli relativt sett undervärderade.

Flera remissinstanser har berört frågan om energisituationens inverkan på vattenfallsfastigheternas värden, bl. a. *statens industriverk*, *Svenska kommunförbundet* och *landstingsförbundet*. Kommunförbundet framhåller att ett taxeringsutfall som innebär att taxeringsvärdet för kraftverk med normal lönsamhet vid 1975 års taxering blir oförändrat i förhållande till 1970 års värden knappast kan godtas. Detta gäller särskilt om priset på elenergi kommer att stiga och förbli väsentligt högre som en följd av oljekrisen och ett för framtiden bestående högre pris på olja. En sådan förändring av energisituationen måste antas öka vattenfallsfastigheternas avkastningsvärde och därmed också dessas marknadsvärde högst betydligt. Landstingsförbundet anser att garantier måste skapas för att marknadsvärdet till sitt innehåll grundas på förhållanden rörande långsiktiga förväntningar beträffande vattenkraftens konkur-

renskraft, lönsamhet m. m. inom energiförsörjningsområdet. Förbundet finner det otillfredsställande om taxeringsvärdena för vattenfallsfastigheter skulle komma att ligga på i stort sett oförändrad nivå sedan 1965 års fastighetstaxering, när samtidigt lönsamhetsförutsättningarna radikalt förbättrats på grund av ett stigande efterfrågeöverskott samt såväl kortsiktiga som långsiktiga marknadsmässiga förskjutningar till förmån för vattenkraften. Förbundet anser att värderingsmetodiken kan medföra en eftersläpning av taxeringsvärdena på vattenfallsfastigheter samt att värderingsmetoden kan vara för litet flexibel.

Statens industriverk finner att man i promemorieförslaget redovisat ett synnerligen förtjänstfullt arbete på att beräkna vattenfallsfastighetsvärde. Ett arbete som under normala förhållanden och med någon mindre justering väl kunnat utgöra grund för taxeringen av vattenfallsfastigheter. Verket ifrågasätter emellertid, om det i dagens situation över huvud taget är möjligt att med rimlig säkerhet bestämma värdet av en vattenfallsfastighet. Grunden för beräkningarna — nämligen värdet av elkraften — är f. n. utsatt för snabba och stora förändringar. Industriverket påpekar att utbyggnaden av kärnkraftverk enligt prop. 1972: 111 begränsats till de platser där utbyggnader redan pågår — dvs. fyra stycken. En begränsning av kärnkraftutbyggnaderna har sannolikt en avsevärd inverkan på vattenfallens värde. Vidare framhåller verket de stora höjningarna av oljepriserna och den stora osäkerhet som alla elprisbedömningar nu är behäftade med. Priset för frivilligt mellan kraftföretagen utväxlad kraft är i början av februari 1974 ca 15 öre per kilowattimme (kWh) mot ungefär 3 öre/kWh för ett år sedan. Verket föreslår under dessa förhållanden att 1975 års taxering i sin helhet baseras på 1970 års taxeringsvärden. För de vattenfall som var utbyggda år 1970 bör 1970 års värden justeras med hänsyn dels till den prisökning som skett på elektrisk kraft, dels till den ökade förslitningen sedan år 1970. För vattenfall som utbyggs efter år 1970 bör man kunna basera taxeringen på den faktiska byggnadskostnaden ökad med värdet av det outbyggda fallet enligt 1970 års taxering, varvid fallvärdet justeras med hänsyn till prisökningen på elektrisk kraft. För vattenfall som är outbyggda år 1975 bör man utgå från 1970 års värde justerat med hänsyn till prisökningen på elektrisk kraft.

Frågan om vilken värderingsgrund — anläggningskostnadsmetoden eller avkastningsmetoden — som bör användas vid beräkningen av vattenfallsfastighets taxeringsvärde har tagits upp av några remissinstanser. *Svenska kommunförbundet* anser att en övergång från beräkning enligt anläggningskostnadsmetoden till beräkning enligt avkastningsmetoden bör genomföras. *Landstingsförbundet* anför att summan av en rad sådana formaliserade värden, som föreslagits och som var för sig skall fastställas med marginaler för att förebygga övervärdering, lätt får sådana osäkerhetsmarginaler att det redan av den anledningen bör övervägas om inte en tillämpning av avkastningsmetoden ger ett tillförlitligare resultat.

3.2 Outbyggt vattenfall

3.2.1 Nuvarande ordning

I andra stycket punkt 3 av anvisningarna till 9 § KL anges att värdet av outbyggt vattenfall — det s. k. fallvärdet — uppskattas enligt de närmare anvisningar Konungen meddelar efter storleken av en beräknad, hela vattenkraften i fallet motsvarande effekt (taxeringseffekt) och ett beräknat värde per effektenhet.

Enligt tredje stycket av anvisningspunkt 3 skall taxeringseffekten beräknas efter en på grundval av medelvattenföringen bestämd vattenföring (taxeringsvattenföring) och efter bruttofallhöjden vid medelvattenföring. Taxeringsvattenföringen skall bestämmas så att en däremot svarande, året runt tillgänglig effekt kan anses likvärdig med hela den i vattenfallet ekonomiskt uttagbara vattenkraften. Vid bestämmande av taxeringsvattenföringen skall hänsyn tas till vattenföringens växlingar under året, oavsett om dessa beror enbart på naturliga förhållanden i vattendraget eller är påverkade av genomförd årsreglering. Vidare skall hänsyn tas till sådan framtida årsreglering, som med sannolikhet väntas bli genomförd, samt till möjligheten att efter fallets utbyggnad där anordna korttidsreglering eller tillgodogöra sig korttidsreglering som närbeläget kraftverk anordnat. Vatten som måste avstås till samfärdsel och andra behov på grund av förpliktelse, som åvilar strömfallsfastigheten såsom sådan, medräknas inte i den mån vattenkraftens värde därigenom minskas.

Vid uppskattning av värdet per effektenhet av vattenkraften i fallet fastställs enligt fjärde stycket av anvisningspunkt 3 ett normalvärde med ledning av priset på vattenkraft för orten. Det fastställda värdet får jämkas uppåt eller nedåt med hänsyn dels till utbyggnadsförhållandena vid fallet, dels till kostnaderna för anordnandet av sådan årsreglering, som beaktats vid beräkning av taxeringseffektens storlek, dels ock till överföringsavstånd och avsättningsförhållanden. Vidare får jämkning av normalvärdet per effektenhet ske med hänsyn till den tid, som väntas förflyta innan fallet blir utbyggt.

Enligt femte stycket av anvisningspunkt 3 slutligen kan outbyggt vattenfall, som inte kan tillgodogöras tillsammans med annat vattenfall, anses sakna självständigt värde, om dess fallhöjd understiger en meter. Även vattenfall, som inte kan väntas bli utbyggt inom överskådlig framtid, kan anses sakna särskilt värde.

3.2.2 Promemorian

Som tidigare anförts skall enligt promemorian RSV utfärda anvisningar motsvarande den som enligt andra stycket punkt 3 av anvisningarna till 9 § KL skall meddelas av Konungen. Detta bör föranleda borttagande av det nyssnämnda stadgandet. I övrigt förordas i pro-

memorian att bestämmelserna i punkt 3 av anvisningarna till 9 § om beräkning av fallvärdet ändras i följande avseende. I det nuvarande tredje stycket görs ett par mindre jämkningar i reglerna om bestämmande av taxeringsvattenföringen. I den nuvarande lagtexten anges att vid bestämmande av taxeringsvattenföringen hänsyn skall tas bl. a. till möjligheten att efter vattenfallets utbyggnad där anordna korttidsreglering eller tillgodogöra sig en reglering av sådant slag, vilken närbeläget kraftverk anordnat. Kravet på att kraftverket skall vara närbeläget bör vid nuvarande utbyggnadsförhållanden i fråga om våra älvar inte upprätthållas och så har inte heller skett i praktiken. Därför ersätts uttrycket närbeläget kraftverk med uttrycket annat uppströms liggande kraftverk. Vidare jämkas stadgandet i sista meningen i tredje stycket. Där anges nu att vatten som på grund av förpliktelse, vilken åvilar fastigheten såsom sådan, måste avstås till samfärdsel och andra behov inte medräknas i den mån vattenkraftens värde därigenom minskas. Nämda avdragsmöjlighet bör tillämpas endast när det gäller vattenmängder, som motsvarar en mera avsevärd del av värdet för den normerande vattenföringen. Stadgandet jämkas därför på så sätt att avdrag får ske endast om vattenkraftens värde påtagligt minskas på grund av skyldigheten att avstå vatten för angivna ändamål.

Som förut nämnts beräknas taxeringseffekten på grundval av taxeringsvattenföringen och bruttofallhöjden vid medelvattenföring. Några närmare regler angående hur bruttofallhöjden skall beräknas har inte meddelats i KL. I de av Kungl. Maj:t fastställda anvisningarna för 1970 års allmänna fastighetstaxering anges endast att den fallhöjd, varmed man har att räkna, utgör hela den fallhöjd, som ingår i taxeringsenheten, och att vid utbyggt fall bruttofallhöjden alltså inte är liktydig med skillnaden mellan dämningssgränsen och vattenståndet i turbinavloppet. Det innebär i fråga om vattenfall, vars fallhöjd till en del ingår i ett årsregleringsmagasin och därför kan utnyttjas helt bara en del av året att någon reducering med hänsyn till sistnämnda förhållande inte torde kunna ske.

Denna innebörd av gällande bestämmelser medför enligt promemorian taxeringsvärden som är högre än vad som är sakligt motiverat. Om en betydande del av fallhöjden vid sådant vattenfall, varom här är fråga, kan nyttiggöras endast under t. ex. halva året, kan fallvärdet inte vara lika stort som om hela fallhöjden kunnat ständigt tillgodogöras. Därför bör enligt promemorian bestämmelserna i punkt 3 av anvisningarna till 9 § kompletteras för att möjliggöra ett skäligt hänsynstagande till att vid vattenfall, vars fallhöjd till en del ingår i ett årsregleringsmagasin, viss del av fallhöjden kan utnyttjas endast delvis. Detta sker genom att till nuvarande tredje stycket av punkt 3 fogas en tilläggsbestämmelse angivande att vid beräkning av bruttofallhöjden för vattenfall, vars fallhöjd till en del ingår i ett årsregleringsmagasin, nämnda

del av fallhöjden skall upptas med ett i skälig mån nedsatt värde.

Bestämmelserna i nuvarande fjärde och femte styckena av anvisningspunkt 3 jämkas och omdisponeras. I fjärde stycket anges inledningsvis att ett normalvärde per effektenhet skall fastställas med ledning av priset på vattenkraft för orten. Det är enligt promemorian i dag knappast realistiskt att tala om ett sådant ortspris. För att mera ansluta till verkligheten formuleras regeln därför om så att för olika flodområden skall fastställas ett normalvärde på grundval av kostnaderna för produktion av elektrisk kraft inom landet och flodområdets belägenhet.

I fjärde stycket ges regler för jämkning av fastställt normalvärde. Bestämmelserna härom ändras i formellt hänseende. Därvid utmönstras ur lagtexten bl. a. exemplifieringen av omständigheter, som är av betydelse för bedömning av utbyggnadsförhållandena vid fallet. Sådana exemplifieringar görs i stället i RSV:s anvisningar och bör inte tynga lagtexten. Vidare föreslås en omformulering för att klarare markera att jämkning av normalvärdet — uppåt eller nedåt — skall ske endast i de fall då så är påkallat.

I femte stycket av anvisningspunkt 3 anges att utbyggt vattenfall, som inte kan tillgodogöras tillsammans med annat vattenfall, kan anses sakna självständigt värde, om dess fallhöjd understiger en meter. I praktiken har denna bestämmelse ersatts av en anvisning som meddelats av RN angående taxering av mindre, utbyggda vattenfall. Bestämmelsen utmönstras därför ur lagtexten. Den återstående meningen i femte stycket av anvisningspunkt 3 angående vattenfall med fallhöjd under en meter förs över till fjärde stycket. Meningen omformuleras därvid så att det tydligt framgår att med bestämmelsen avses, förutom vattenfall, även falldelar som inte kan förväntas bli utbyggda inom överskådlig framtid. I fråga om delar av ett strömfall måste enligt promemorian bedömningen av utbyggnadsfrågan givetvis avse strömfallet i dess helhet (fallkomplexet).

3.2.3 Remissyttrandena

Den helt övervägande delen av remissinstanserna har inte något att erinra mot de föreslagna bestämmelserna i KL om beräkning av fallvärdet. Däremot förekommer en del invändningar mot förslagen om det tekniska utförandet av värderingen såsom det angetts i det bifogade utkastet till RSV:s anvisningar. Dessa invändningar innebär i huvudsak att man på vissa håll, bl. a. *länsstyrelserna i Blekinge och Jämtlands län*, anser att normalvärdena per naturkilowatt (nkW) blir för låga med hänsyn till läget inom energiområdet. *Svenska kraftverksföreningen* anser emellertid att fallvärdena i vissa fall kommer att höjas avsevärt.

Förslaget om tillägg till bestämmelsen om beräkning av bruttofallhöjd med hänsyn till att viss del därav ingår i årsregleringsmagasin och

endast delvis kan utnyttjas tillstyrks av bl. a. *länsstyrelsen i Östergötlands län* och *Svenska kraftverksföreningen*.

Statens vattenfallsverk föreslår att jämningsfaktorn avseende överföringsavstånd och avsättningsförhållanden utgår, eftersom jämkning av värdet med hänsyn till överföringskostnaden i praktiken tillgodoses genom de differentierade normalvärdena för natureffekten. Vid de enstaka fall en ytterligare jämkning uppenbarligen kan anses befogad bör detta kunna ske efter särskild utredning för det speciella fallet.

Statens industriverk anser att man inte bör åsätta fallvärde. Verket anför bl. a. att fallvärdet är starkt beroende av genomförda korttids- och långtidsregleringar. Dessa regleringars storlek och därmed även fallvärdet står i relation till de kostnader som läggs ned på respektive regleringar. Dessa kostnader återfinns i kostnaderna för byggnader och maskiner för kraftverk och för långtidsregleringar men även — åtminstone till viss del — i fallvärdet. Härigenom uppkommer en dubbelbeskattning. Fallvärdet borde därför beräknas på den helt oreglerade vattenföreningen. Detta torde i många fall bli så lågt att det kan försummas.

3.3 Vattenkraftverk

3.3.1 *Nuvarande ordning*

Bestämmelserna om värdering av kraftverk finns i sjätte—femtonde styckena av punkt 3 av anvisningarna till 9 § KL. Enligt sjätte stycket kan kraftverk, varmed avses såväl kraftverk för elektrisk kraftproduktion som kraftverk till direkt drivna anläggningar, uppskattas med utgångspunkt i den avkastning, som med hänsyn till den för anläggningen naturliga kundkretsen bör normalt kunna påräknas från en sådan anläggning, samt normala omkostnader för verkets årliga drift under beaktande av dels anläggningens påräkneliga varaktighetstid och dels att viss del av det enligt avkastningsmetod uppskattade värdet kan belöpa på regleringsdamm som skall upptas som särskild taxeringsenhet. Emellertid bör enligt sjunde stycket en alternativ värderingsmetod i regel användas vid värdering av kraftverk, då tillfredsställande uppgifter för bedömande av nyss angivna förhållanden vanligen inte torde stå till förfogande.

Vid tillämpning av sistnämnda värderingsmetod — anläggningskostnadsmetoden — värderas enligt åttonde, nionde och tionde styckena vattenfallet, utmålet till kraftverket respektive kraftverket i övrigt vart för sig. Vad först angår vattenfallet anges att detta skall uppskattas såsom om det hade varit outbyggt (fallvärde). Beträffande därefter utmålet dvs. den kraftverksägaren tillhöriga mark på land, som tas i anspråk för anläggningen med bostadshus, anges att det skall upptas till skäligt värde (utmålsvärde). Till utmålet får inte hänföras mark som används för jordbruk eller skogsbruk eller eljest för annat ändamål än det, som avses med anläggningen.

Värdet av kraftverket i övrigt (värde av byggnader) bestäms med ledning av de kostnader som lagts ned på anläggandet av kraftverket. Om inte annat anges skall samtliga dessa kostnader beaktas. Till anläggningskostnader skall dock inte räknas kostnader för förvärv av sådan rätt till vattenfall och utmål, vartill hänsyn skall tas vid bestämmande av fallvärde eller utmålsvärde. Inte heller skall enligt elfte stycket medräknas kostnader för framställande eller förvärv av föremål av lös egendoms natur, som behövs för kraftverkets drift, eller kostnader för sådana byggnader eller arbeten, till vilkas värden hänsyn skall tas vid taxering av annan taxeringsenhet än den på vilken kraftverket är belägt.

Det sammanlagda beloppet av de kostnader, som är av beskaffenhet att påverka taxeringsvärdet, beräknas enligt tolfte stycket utgöra den faktiska kostnaden för kraftverkets byggnader. Denna anskaffningskostnad, fördelad på byggnadsarbeten, turbinutrustning, elektrisk utrustning och maskinutrustning i övrigt, omräknas till värdet vid den tidpunkt taxeringen avser. Omräkningen sker under hänsynstagande å ena sidan till inträffade prisförändringar och å andra sidan till erforderliga avskrivningar av kostnaden för verkställda arbeten, turbinutrustning, elektrisk utrustning och maskinutrustning i övrigt. Avskrivning får inte beräknas på kostnad avseende ersättningar för skada på mark och andra ersättningar för skada eller intrång. I regel bör avskrivning inte heller beräknas för kostnad för arbeten, som är av bestående karaktär och som kan antas bli nyttiggjorda även vid en förnyelse av anläggningen.

Reglerna för beräkning av kraftverks värde enligt anläggningskostnadsmetoden kompletteras i trettonde stycket med ett stadgande om att värdet i vissa fall får jämkas. Om anläggningskostnadsmetoden med hänsyn till anläggningens ålder eller mindre goda utförande eller på grund av exceptionellt goda och väl tillvaratagna utbyggnadsbetingelser eller av andra orsaker skulle i visst fall leda till ett uppenbarligen oriktigt resultat, får värdet jämkas efter vad som finnes skäligt.

Beträffande slutligen kraftverk till direkt drivna anläggningar anges i fjortonde stycket att reglerna i punkt 3 av anvisningarna till 9 § inte bör erhålla tillämpning, om anläggningen lämpligen kan i sin helhet uppskattas enligt de för taxering av fastighet i allmänhet gällande grunderna. Nu avsedda anläggningar utgörs till övervägande delen av kvarnar, sågar och liknande smärre anläggningar.

3.3.2 *Promemorian*

Vattenkraftverk, jämningsfaktor avseende utbyggda vattenfall, m. m.

I promemorian sägs att bestämmelserna i punkt 3 av anvisningarna till 9 § KL uttryckligen bör begränsas till att gälla vattenkraftverk. Ordet kraftverk bör därför bytas ut mot vattenkraftverk. Vidare bör den be-

skrivning av avkastningsmetoden som finns i sjätte stycket förenklas och förkortas.

I fråga om val av värderingsmetod beträffande vattenkraftverk godtas i promemorian den mening, på vilken gällande bestämmelser i KL bygger, nämligen att då tillfredsställande uppgifter för tillämpning av avkastningsmetoden vanligen inte torde stå till förfogande bör marknadsvärdet av vattenkraftverk i regel uppskattas enligt anläggningskostnadsmetoden på sätt som anges i hithörande bestämmelser i KL.

Värdet av *vattenfall* som hör till ett kraftverk (fallvärdet) bör, såsom i gällande bestämmelser anges, uppskattas som om det vore utbyggt. I promemorian diskuteras fallvärdet av utbyggt vattenfall, då det kraftverk som fallet hör till är nedslitet och kan förväntas inte bli förnyat.

De särskilda sakkunniga, som på uppdrag av chefen för finansdepartementet utarbetade förslag till anvisningar för uppskattning av fallvärde till 1970 års allmänna fastighetstaxering, anförde i samband med sitt förslag till anvisningarna bl. a.

”Givetvis skall sådana strömfall anses sakna fallvärde, där hinder för utbyggad kan väntas föreligga på grund av naturvårdsintressen eller andra vattenkraften motstående intressen eller där ägaren kan göra sannolikt att fallet är ekonomiskt inte utbyggnadsvärt. Likaledes bör, när det gäller strömfall, som tillgodogörs i kraftverk, vilka sedan de blivit nedslitna kan antas inte bli förnyade och vattenkraften till följd därav inte vidare utnyttjad, fallvärdet reduceras till att avse endast kraftverkets återstående drifttid. Till ledning vid beräkning av detta reducerade fallvärde har vi infört en jämningsfaktor c_4 vars storlek angivits i tabell 6.”

Den föreslagna tabell 6 hade följande utseende:

Kraftverkets återstående drifttid	Faktor c_4
1— 5 år	0,2
6—10 ”	0,4
11—20 ”	0,6
över 20 ”	1,0”

Den till tabellen anslutande texten hade följande lydelse:

”Finns grundad anledning anta att ett utbyggt vattenfall inte kommer att vidare tillgodogöras, sedan det nuvarande kraftverket blivit nedslitet och tagits ur drift, reduceras fallvärdet till att avse endast kraftverkets återstående drifttid. Härvid tillämpas de faktorer som anges i tabell 6.”

Vid remissbehandlingen accepterades förslaget om införande av den nya jämningsfaktorn genomgående men i 1970 års anvisningar omnämndes inte den föreslagna jämningsfaktorn c_4 .

I promemorian ansluter man sig till den år 1969 allmänt godtagna uppfattningen att en sådan jämningsfaktor bör införas.

Enligt promemorian bör åttonde stycket av anvisningspunkt 3 kompletteras. Där bör anges att, om det finns grundad anledning att anta

att vattenkraften i fallet inte kommer att tillgodogöras efter det att det befintliga kraftverket blivit nedslitet och tagits ur drift, sådan ytterligare jämkning av normalvärdet per effektenhet bör vidtas att värdet av vattenfall kommer att avse endast kraftverkets återstående drifttid. De detaljföreskrifter som behövs för tillämpning av den nya jämningsregeln bör tas in i de anvisningar för taxeringen som RSV förutsetts skola utfärda.

Anledning att ändra bestämmelserna om taxering av *mark på land* som hör till kraftverket (utmålsvärde) föreligger enligt promemorian inte.

Värderingsunderlag för kraftverksbyggnaderna

I reglerna om värdering av *kraftverket i övrigt* (värde av byggnader) bör enligt promemorian den tyngande exemplifieringen av kostnader som skall medräknas mönstras ut ur KL och i stället tas in i RSV:s anvisningar. Alltjämt bör dock, för att därigenom styra anvisningarnas innehåll, i lagtexten behållas vissa mera principiella bestämmelser angående kostnader för skadeförebyggande åtgärder, ersättningar för skada eller intrång samt kostnader för provisoriska åtgärder i samband med anläggandet av kraftverket. Vidare bör alltjämt i lagtexten anges att den omständigheten, att kostnaderna avser fastighet som inte ingår i den taxeringsenhet på vilken kraftverket är beläget, inte utgör hinder för att kostnaderna medräknas. Man bör även behålla det stadgandet att i produktionskostnaden inte skall inräknas kostnader för förvärv av sådan rätt till vattenfall och utmål, till vilken hänsyn skall tas vid fallvärdets och utmålsvärdets bestämmande, samt kostnader för byggnader eller arbeten till vilkas värden hänsyn skall tas vid taxering av annan taxeringsenhet än den, på vilket kraftverket är beläget.

Enligt elfte stycket av anvisningspunkten 3 till 9 § KL skall i produktionskostnaden inte inräknas kostnader för framställande eller förvärv av föremål av lös egendoms natur som behövs för kraftverkets drift. I anslutning härtill erinras i promemorian om att i en inom finansdepartementet upprättad promemoria (Ds Fi 1973: 7) angående fastighetsbegreppet i skatterätten, m. m. föreslagits bl. a. nya regler om taxeringen av s. k. industritillbehör dvs. egendom som avses i 2 kap. 3 § jordabalken (JB). I nyssnämnda lagrum anges att till fastighet, som helt eller delvis är inrättad för industriell verksamhet, hör — förutom byggnader och andra anläggningar, som avses i 2 kap. 1 § JB, samt s. k. byggnadstillbehör — även maskiner och annan utrustning som tillförts fastigheten för att användas i verksamheten huvudsakligen på denna, dock ej fordon, kontorsutrustning och handverktyg. Trots att industritillbehören sålunda civilrättsligt hör till fastigheten såsom en del av denna, skall värdet därav enligt departementspromemorian inte ingå i fastighetens taxeringsvärde. Det bör emellertid anmärkas att

t. ex. turbiner och generatorer i kraftverk samt andra maskiner av sådant värde och sådan storlek, att industribyggnadens användning och värde är helt beroende av den maskinella utrustningen i fråga, inte räknas som industritillbehör utan som byggnadstillbehör, varför deras värde skall ingå i fastighetens taxeringsvärde.

I prop. 1973: 162 har framlagts förslag, som i sak överensstämmer med nyssnämnda i promemorian (Ds Fi 1973: 7) angående fastighetsbegreppet i skatterätten, m. m. föreslagna bestämmelser.

I promemorian angående taxering av vattenfallsfastigheter behandlas frågan om industritillbehören utförligt i det bifogade utkastet till RSV:s anvisningar och i motiveringen till utkastet. Mot bakgrund av den föreslagna regleringen av hithörande frågor behöver man enligt promemorian inte behålla bestämmelsen i elfte stycket av punkt 3 av anvisningarna att i produktionskostnaderna för kraftverket inte skall inräknas kostnader för framställande eller förvärv av för kraftverkets drift erforderliga föremål av lös egendoms natur. Bestämmelsen bör därför utmönstras ur KL. Däremot kan det i tydlighetens intresse vara lämpligt att i RSV:s anvisningar rörande taxering av vattenfallsfastigheter erinras om att värdet av sådana föremål inte skall medräknas.

Omräkning, avskrivning, m. m.

Regler angående omräkning av den faktiska anskaffningskostnaden till värdet vid den tidpunkt taxeringen avser återfinns i tolfte stycket av punkt 3 av anvisningarna till 9 § KL. Det anges bl. a. att anskaffningskostnaden skall i och för omräkningen fördelas på kostnadsgrupperna byggnadsarbeten, turbinutrustning, elektrisk utrustning och maskinutrustning i övrigt. I praktiken har emellertid gjorts en uppdelning på kostnadsgrupperna vatten- och husbyggnader, maskinutrustning och skadecersättningar. Frågan om anskaffningskostnadens fördelning på kostnadsgrupper är enligt promemorian inte av den art att den bör detaljregleras i KL. I lagtexten behöver bara anges att anskaffningskostnaden vid omräkningen skall fördelas på det antal kostnadsgrupper, som finns erforderligt. Detaljreglering av fördelningsfrågan bör sedan ske genom RSV:s anvisningar. Detta bör ske på samma sätt som vid 1970 års taxering.

Omräkning av den faktiska anskaffningskostnaden skall ske till värdet vid den tidpunkt taxeringen avser vilket f. n. är taxeringsårets ingång. Emellertid skall taxeringsvärde år 1975 generellt åsättas till 75 % av taxeringsenhetens marknadsvärde, därvid marknadsvärdet skall bestämmas med hänsyn till det allmänna prisläget vid ingången av året före taxeringsåret i enlighet med de närmare föreskrifter RSV meddelar. Detta bör enligt promemorian medföra att omräkningen av den faktiska anskaffningskostnaden för ett kraftverk skall avse värdet vid ingången av året före taxeringsåret.

Enligt tolfte stycket av punkt 3 av anvisningarna till 9 § får avskrivning inte beräknas för kostnad, avseende ersättningar för skada på mark och andra ersättningar för skada eller intrång. Denna bestämmelse bör enligt promemorian behållas, dock med viss förenkling av ordalagen. Vidare sägs i lagrummet att avskrivning i regel inte heller bör beräknas för kostnad för arbeten, vilka är av bestående karaktär och tillika kan antas bli nyttiggjorda jämväl vid en förnyelse av anläggningen. Därmed torde avses bl. a. vissa avloppstunnlar, större jorddammar och jämförliga markanläggningar. Sådana anläggningar torde emellertid enligt de särskilda sakkunnigas anvisningar vid 1970 års fastighetstaxering regelmässigt ha behandlats som sådana vatten- och husbyggnader för vilka avskrivning medgetts. Då man i promemorian tagit ställning till frågan, om det nu diskuterade stadgandet bör kvarstå i KL eller ej, har beaktats att avdrag vid inkomsttaxeringen numera medges för avskrivning av markanläggningar i fråga om både rörelse och jordbruksfastighet. Vidare har beaktats att regelsystemet förenklas om förevarande bestämmelser utmönstras samt att den inverkan på kraftverkets marknadsvärde, som den "bestående" karaktären hos dessa markanläggningar medför, kan beaktas då man fastställer avskrivningsprocenten för kostnadsgruppen vatten- och husbyggnader. Med hänsyn härtill föreslås i promemorian att man slopar förbudet mot att beräkna avskrivning på ifrågavarande markanläggningar.

I promemorian anges att avskrivningsprocenten vid 1970 års taxering enligt de anvisningar som lämnats av särskilda sakkunniga var 2 för vatten- och husbyggnader samt 3,5 för maskinutrustning. I de fall då anläggningskostnaden inte kunde delas upp på förekommande kostnadsgrupper fick avskrivning ske efter 2,5 % om året. Normer för avskrivningsprocent, spärr vid avskrivningen o. d. bör enligt promemorian meddelas av RSV. I promemorian föreslås ändring av avskrivningsprocenten vid 1970 års taxering endast i fråga om maskinerna. För dessa bör avskrivningsprocenten enligt promemorian bestämmas till 4. Skälet till detta är att en viss utökning skett av den grupp maskiner, som skall ingå i underlaget för värdet av byggnader, samt att maskinerna på grund av den relativt snabba tekniska utvecklingen sannolikt har en kortare livslängd numera. Såsom spärr för avskrivning föreslås oförändrat 35 % av nyanläggningsvärdet. Spärrvärdet bör i vissa fall kunna jämkas.

I anvisningarna vid 1970 års fastighetstaxering angavs, att avskrivning inte fick göras på kostnad som avser ersättning för skada på mark eller annan ersättning för skada och intrång och därmed jämförliga kostnader. Därmed torde främst ha avsetts sådana utrednings- och processkostnader som har samband med regleringen i ersättningsfrågorna. Dessa kostnader kan uppgå till avsevärda belopp. Sådana kostnader bör inte räknas som avskrivningsbara. De har nämligen samma karaktär av en-

gångskostnad för förvärv av en icke tidsbegränsad rätt som själva ersättningsbeloppen. Bestämmelse därom bör enligt promemorian införas i punkt 3 av anvisningarna. Där bör anges att avskrivning inte får beräknas för kostnad, som avser ersättningar för skada eller intrång eller för därmed sammanhängande utrednings- och rättegångskostnader.

Jämningsfaktor avseende lönsamheten

Om anläggningskostnadsmetoden i visst fall med hänsyn till anläggningens ålder eller mindre goda utförande eller på grund av exceptionellt goda och väl tillvaratagna utbyggnadsbetingelser eller av andra orsaker leder till ett uppenbarligen oriktigt resultat, får det enligt nuvarande trettonde stycket av punkt 3 av anvisningarna till 9 § KL jämkas efter skälighet. Denna jämningsregel torde i praktiken inte ha haft den korrigerande effekt som åsyftats därmed. Jämningsregeln bör därför enligt promemorian ges en annan utformning.

Ett ytterligare — och betydelsefullt — skäl att ompröva denna jämningsregel sägs ligga i att taxeringsvärdet skall sättas till belopp, som motsvarar 75 % av taxeringsenhetens marknadsvärde, därvid marknadsvärdet uppskattas enligt ortsprismetoden, avkastningsmetoden eller anläggningskostnadsmetoden. I det föregående har framhållits, att ett värde som beräknats enligt anläggningskostnadsmetoden inte är likställt med ett enligt ortsprismetoden beräknat marknadsvärde med mindre än att en justering sker med hänsyn till den vinst som är att påräkna vid en försäljning.

Beträffande vattenfallsfastigheter torde vid 1970 års allmänna fastighetstaxering — i motsats till vad som gällde i fråga om andra fastighetstyper — genomgående ha tillämpats en taxeringsvärdenivå av 100 % av det uppskattade värdet. Om taxeringsvärdet för vattenfallsfastigheter vid 1975 års allmänna fastighetstaxering skulle fastställas till 75 % av ett enligt oförändrade grunder beräknat anläggningskostnadsvärde, skulle taxeringsvärdena genomgående bli 25 % lägre än de skulle blivit vid tillämpning av 1970 års normer. En sådan sänkning av taxeringsvärdena torde emellertid enligt promemorian inte vara sakligt befogad och skulle knappast accepteras av kraftverkskommunerna.

Det är därför ofrånkomligt, sägs det i promemorian, att en viss jämkning av värde av byggnader sker för att 75 %-regeln skall kunna tillämpas beträffande vattenfallsfastigheter. En jämkning är påkallad även för att skapa ökad relativ rättvisa såväl mellan de olika kraftverken inom ett flodområde som mellan kraftverk inom skilda flodområden.

I promemorian redovisas olika metoder för att åstadkomma åsyftad jämkning av värde av byggnader. Man har slutligen valt lösningen att den jämkning av anläggningskostnadsvärdet för ett kraftverks byggnader m. m., som erfordras för att detta värde skall bli likställt med ett enligt ortsprismetoden bestämt värde, bör ske med hänsyn till respektive kraftverks godhet ur lönsamhetssynpunkt. Det kan dock enligt promemorian

inte komma i fråga att göra en detaljerad avkastningsberäkning. En godtagbar sådan beräkning kan i regel inte göras bl. a. på grund av de integrerade förhållanden som föreligger inom elproduktions- och eldistributionsområdena. Vad som åsyftas är en bedömning i stort av respektive kraftverks godhet ur lönsamhetssynpunkt. Denna bedömning bör ske på grundval av, å ena sidan, kraftverkets produktionsförmåga och dess läge i förhållande till betydelsefulla avsättningsområden och, å andra sidan, anläggnings-, drifts- och underhållskostnaderna för kraftverket samt kostnaderna för i kraftverket nyttiggjorda regleringar. Bedömningen bör alltså ske på grundval av vissa faktiska förhållanden och utmynna i att respektive kraftverk med hänsyn till sin godhet ur lönsamhetssynpunkt bedöms vara "mindre gott", "normalt", "gott" eller "mycket gott".

Självfallet kan, sågs det i promemorian, delade meningar råda om vilka jämkningstal som bör svara mot godhetsklasserna. Detta är naturligt, eftersom kraftverk praktiskt taget aldrig går i försäljning och möjlighet därför inte föreligger att jämföra ett enligt värderingsreglerna beräknat marknadsvärde med faktiskt föreliggande försäljningspriser. En viss försiktighet vid bestämmandet av jämkningstalen är därför befogad. I promemorian har man stannat vid att förorda de jämkningstal som anges i nedanstående uppställning.

<i>Kraftverket uppskattat efter dess godhet ur lönsamhetssyn- punkt</i>	<i>Jämkningstal</i>
Mindre gott	1,0
Normalt	1,1
Gott	1,2
Mycket gott	1,3

I anslutning till de föreslagna jämkningstalen erinras om att jämkningstalen är avsedda att tillämpas på kostnadsvärdet av ett kraftverks byggnader m. m., dvs. på ett värde som är nedskrivet med hänsyn till anläggningens ålder och bruk. Detta kan sägas innebära att, churu försäljningsvinsten inte bör vara avskrivningsbar, en viss avskrivning av försäljningsvinsten indirekt medges. Jämkningstalen kan därför till sin verkan anses vara något lägre än vad de siffermässigt är.

I enlighet med det anförda föreslås i promemorian att bestämmelserna i nuvarande trettonde stycket i punkt 3 av anvisningarna till 9 § utmönstras. De bör ersättas med en regel av innebörd att vid bestämmande av värde av byggnader den faktiska anskaffningskostnaden, sedan denna uppräknats enligt index och efter det erforderliga avskrivningar beräknats, jämkas uppåt i den mån så finnes skäligt med hänsyn till, å ena sidan, kraftverkets produktionsförmåga och dess läge i förhållande till betydelsefulla avsättningsområden och, å andra sidan, kostnaderna för kraftverket och för däri nyttiggjorda regleringar.

I promemorian föreslås vidare att i RSV:s anvisningar för 1975 års

allmänna fastighetstaxering anges de godhetsklasser och de däremot svarande jämkningstal, som skall ligga till grund för jämkningsförfarandet.

För att jämkningsförfarandet skall kunna på avsett sätt bidra till ett rättvisare taxeringsresultat bör enligt promemorian förfarandet detaljregleras genom RSV:s försorg och under medverkan av opartiska sakkunniga. Det anges att RSV före det egentliga taxeringsarbetets början bör sammankalla konsulenterna för taxering av vattenfallsfastigheter till ett möte för diskussion om principerna för bestämning av jämkningstalen.

3.3.3 Remissyttrandena

Förslagen om ändringar av reglerna i KL om uppskattning av värde av byggnader på kraftverk har godtagits av den övervägande delen av remissinstanserna. Förslagen om jämkningsregler avseende dels utbyggda vattenfall dels värde av byggnader med hänsyn till kraftverkets lönsamhet har emellertid föranlett skilda ställningstaganden.

Den föreslagna jämkningsfaktorn för utbyggda vattenfall tillstyrks av flertalet remissinstanser som yttrat sig därom. Detta gäller bl. a. *statens vattenfallsverk*, *länsstyrelsen i Västmanlands län* och *Svenska kraftverksföreningen*. Länsstyrelsen i Västmanlands län anför bl. a. att den föreslagna ändringen är väl motiverad. Denna regel kommer att bli tillämplig inom Västmanland, där många vattenfall utbyggdes mycket tidigt av industrier och bruk men där samtidigt också vissa fallsträckor fått ligga outbyggda och för vilka ekonomin i en framtida utbyggnad är synnerligen oviss. Svenska kraftverksföreningen anser att den föreslagna jämkningen av normalvärdet är ytterligt befogad och har blivit nödvändig genom de senare årens utveckling.

RSV är negativ mot förslaget om jämkning av fallvärdet på utbyggda vattenfall. Verket anför bl. a. att jämkning av den föreslagna typen inte har skett vid tidigare allmänna fastighetstaxeringar. Promemorian innehåller inte något exempel på eller antydning om att vattenkraftverk kommit att taxeras för högt på grund av att den föreslagna regeln saknats. Enligt RSV:s mening har tillräckliga skäl för den föreslagna jämkningsregeln inte framförts. Den extra försiktighet med vilken uppskattningen av värdet av ett kraftverk i något undantagsfall bör ske kan och skall iakttas redan med den i punkt 2 av anvisningarna till 9 § KL intagna generella bestämmelsen om skälig nedsättning av taxeringsvärdet, då säkerheten vid uppskattningen av taxeringsenhets marknadsvärde är lägre än normalt. De anvisningar som RSV senare förutsätts utfärda kan innehålla särskilt påpekande härom.

Förslagen om avskrivningsprocent, spärregler m. m. i utkasten till RSV:s anvisningar har föranlett åtskillig diskussion. Flertalet remiss-

instanser har inte några erinringar mot förslagen. RSV och *statens vattenfallsverk* anser dock att avskrivningsprocenten bör vara gemensam för byggnader och tillbehör samt att denna bör uppgå till 3. *Svenska kraftverksföreningen* förordar att avskrivningsprocenten för byggnader bestäms till 3 eller alternativt att gemensam avskrivning på byggnader och tillbehör beräknas efter 3,5 %. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* anser att man bör överväga att bestämma avskrivningsprocenten för tunnlar och dammar till 1.

Förslagen om spärre för avskrivningen har i det närmaste genomgående mottagits positivt. *Statens vattenfallsverk* och *Svenska kraftverksföreningen* anser dock att spärren borde sänkas till 20 % av nyanläggningsvärdet.

Förslaget att vid beräkning av värde av byggnader tillämpa en jämningsfaktor hänförlig till kraftverkets lönsamhet tillstyrks av flertalet remissinstanser bl. a. RSV samt *länsstyrelserna i Västmanlands och Kopparbergs län*. En del remissinstanser lämnar den principiella uppläggningsplanen av förslaget utan erinran men har vissa invändningar mot den tekniska utformningen av detsamma. Förslaget avstyrks av några remissinstanser, bl. a. *statens vattenfallsverk* och *Svenska kraftverksföreningen*.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län anser att förslaget till bedömning av anläggningen som helhet på grund av godheten ur lönsamhetssynpunkt — sett utifrån anläggningskostnadsvärdet och elproduktionen för respektive kraftverksanläggning — utgör en god vägledning vid taxeringsarbetet. Ett liknande förfaringsätt användes vid 1970 års taxering i Kopparbergs län. RSV anser att metoden att klassa kraftverken från lönsamhetssynpunkt innebär en godtagbar lösning för att beräkna påslaget på kostnadsvärdet för försäljningsvinsten. RSV anser emellertid att metoden förutsätter erforderliga preciseringar. Beträffande de föreslagna jämkningstalens föreslår RSV en anpassning till aktuell produktionskostnadsutveckling för kraftverk.

Kammarrätten i Stockholm anser att det varit naturligt om man genom beräkningsmetoden nått fram till inte såsom föreslagits värdet av ett mindre gott kraftverk utan i stället ett värde, som avsett ett kraftverk av normal godhetsgrad. Detta värde kunde sedan korrigeras uppåt eller nedåt vid avvikande godhetsgrad. Vad angår de ifrågasatta godhetsgraderna — mindre gott, normalt, gott och mycket gott — vill kammarrätten inte invända mot antalet av dem. Däremot synes deras beteckningar inte genomgående vara väl valda. Ett "normalt" kraftverk torde vara att anse som "gott" enligt vanligt bedömande. Möjligen löses frågan enklast genom att avstå från beskrivande ord och bara tala om godhetsgrad 1, 2, 3 och 4. Även om koefficienten för den lägsta godhetsgraden är 1,0 innebär givetvis en tillämpning av detta tal en faktisk värdenedräkning. Kammarrätten vill rikta uppmärksamheten på att den

uppsatta spärren för värdenedsättning genom avskrivning kan genom-brytas med hänsyn till särskilda värdenedsättande förhållanden. Sker detta kan ifrågasättas om inte den ytterligare värdenedräkning, som de facto sker genom att den för den lägsta godhetsgraden angivna ko-efficienten 1,0 används, innebär, eller kan innebära, ett dubbelt beak-tande av kraftverkets mindre goda skick. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* anser att man — för att uppnå det resultat som åsyftas med den aktuella jämningsfaktorn — i ett första moment bör försöka åstadkomma rätt-visa mellan kraftverk av olika godhetsgrad medelst en jämkning med faktorn 0,9, 1,0 eller 1,1. I ett andra skede bör samtliga byggnadsvärden ökas med t. ex. 15 %, varigenom ett uppskattat marknadsvärde kan anses uppnått. Därvid blir amplituden mellan kraftverk av olika god-hetsgrad något mindre medan medelvärdet torde bli tämligen oförändrat.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län finner det inte uteslutet, att mark-nadsvärdet för kraftverksbyggnader i något enskilt fall kan vara lägre än det till nuvärde omräknade anläggningskostnadsvärdet. Jämnings-regeln föreslås därför ändrad så, att den även kan leda till marknads-värden, som är lägre än de till nuvärden omräknade anläggningskostnads-värdena.

Svenska kommunförbundet anför bl. a. att effekten av de föreslagna reglerna om uppräknings av kraftverks värde med hänsyn till dess godhet ur lönsamhetssynpunkt inte — såvitt man kan förstå — på långt när kan uppväga effekten av huvudregeln om en taxeringsvärdenivå av 75 % av marknadsvärdet och förslagen i promemorian i övrigt, som i allt väsentligt synes innebära jämkning nedåt vid beräkning av mark-nadsvärdet. Dessa från kommunernas synpunkt negativa effekter av de nyligen ändrade reglerna bör elimineras eller mildras. Detta synes kunna ske på olika sätt. En utväg är att ändra skalan för jämkningstalen. Ett annat sätt är att bibehålla den nuvarande procentsatsen — 3,5 % — för avskrivning av maskiner. Åtskilliga anläggningar, t. ex. större jord-dammar, bergtunnlar och bergrum, har avsevärt längre livslängd än 50 år. En minskning av avskrivningsprocenten, som föreslagits till 2 %, synes också kunna övervägas. Vidare kan ifrågasättas om den nuvaran-de spärren för värdenedsättning genom avskrivning, 35 %, är riktigt avvägd. En höjning till 40 % kan vara motiverad och ägnad att mot-verka för låga byggnadsvärden och därmed taxeringsvärden.

Statens vattenfallsverk anför bl. a. att, om avsikten varit att värdet skall ställas i viss relation till de faktiska kostnaderna, föreligger inte be-hov av någon jämningsregel utöver den som gäller för jämkning av normalvärdet per effektenhet. Värdet av goda utbyggnadsförhållanden ligger i fallets geografiska läge, berggrund, topografi etc. och skall till-föras fallvärdet. Sämre utbyggnadsförhållanden sänker givetvis värdet på fallet. Exempel finns också på att kraftverk byggs utan rent företags-ekonomisk lönsamhet. Vattenfallsverket föreslår därför att möjligheterna

till jämkning av fallvärdet ökas och att RSV:s anvisningar utformas med den inriktningen. Vattenfallsverket delar vidare inte meningen att det är ofrånkomligt att en viss jämkning av värde av byggnader sker för att 75 %-regeln skall kunna tillämpas beträffande vattenfallsfastigheter. Motivet att "en sänkning av taxeringsvärdena sedan föregående allmänna fastighetstaxering inte torde vara sakligt befogad och skulle knappast accepteras av kraftverkskommunerna" kan inte godtas av kraftverksägarna som tillräckligt underlag för en ny jämningsfaktor. *Svenska kraftverksföreningen* anser att det inte finns tillräckliga skäl att införa den jämkning uppåt som föreslagits, eftersom de förändrade grunderna för beräkning av fallvärde och byggnadsvärde kompenserar större delen av den från 100 % till 75 % sänkta taxeringsvärdenivån. Rent principiellt anser föreningen att det måste vara vattenfallet och inte byggnaden som är bärare av de eventuella övervärden som ligger i goda utbyggnads- och avsättningsförhållanden, goda regleringsmöjligheter och korta överföringsavstånd. Att jämka med hänsyn till i stort sett samma förhållanden i olika led av beräkningarna synes få till följd att man i slutresultatet knappast kan överblicka i hur stor grad förhållandena tillåts påverka slutresultatet. Det kan vidare ifrågasättas om detaljberäkningarna vid framtagande av ett anläggningskostnadsvärde är berättigade, om man till sist gör en nära nog godtycklig uppräkning med upp till 30 %. Ett sådant förfarande kan befaras medföra processer om snart sagt varje taxering.

Några remissinstanser har uttalat sig om det föreslagna förfarandet för bestämningen av godhetsklasser och RSV:s arbete med anvisningarna även i övrigt. *Svenska kraftverksföreningen* anser det angeläget att anvisningarna utformas i samråd med representanter för vattenkraftsintresset.

3.4 Regleringsdamm

3.4.1 Nuvarande ordning

Enligt sista stycket av punkt 3 av anvisningarna till 9 § KL skall värdet av regleringsdamm med tillhörande mark uppskattas enligt de regler som gäller i fråga om kraftverk vid uppskattning av dels mark på land, som tas i anspråk för anläggningen med bostadshus, dels ock i kraftverk ingående byggnader. Till följd därav ingår i anskaffningskostnaderna för dammen även ersättningar för skada på mark och andra ersättningar för skada eller intrång samt kostnader för rensningar och skadeförebyggande åtgärder m. m.

3.4.2 Promemorian

I promemorian förordas en förenkling i formellt hänseende av bestämmelserna om taxering av regleringsdamm, varigenom exemplifieringen

av de hithörande kostnaderna utmönstras ur KL och i stället hänförs till RSV:s anvisningsområde.

I fråga om bestämmelsernas sakliga innehåll föreslås inte någon ändring. I promemorian anför att någon jämningsregel, motsvarande den som föreslagits för kraftverk och som skall vara hänförlig till deras godhetsgrad, inte bör införas för regleringsdammarna. Syftet med den jämningsregel som föreslagits för kraftverksbyggnaderna är att ta fram ett värde av byggnader som också innefattar påräknelig vinst vid försäljning av anläggningen. Någon direkt tillämpning av denna jämningsgrund är inte möjlig i fråga om regleringsdamm. Fristående försäljning av en regleringsdamm är knappast tänkbar och det får sålunda anses i viss mån oegentligt att tala om påräknelig försäljningsvinst för en regleringsdamm. En regleringsdamms skötsel i ekonomiskt hänseende baseras på bidrag av vederbörande kraftverk, så avpassade att täckning för kostnaderna erhålls. Det övertäckningsvärde, som må anses föreligga, framkommer därför vid eventuell försäljning av de kraftverk, till vars förmån regleringen vid dammen sker.

3.4.3 Remissyttrandena

De flesta remissinstanserna har lämnat förslagen om taxering av regleringsdamm utan erinran. Några anser att den jämningsfaktor, som föreslagits beträffande kraftverksbyggnader och som är hänförlig till kraftverksanläggningarnas godhetsgrad, också skall tillämpas vid värderingen av regleringsdamm. RSV anser att systemet, om det även gällde för regleringsdamm, skulle medföra en rättvisare fördelning av kraftverksföretagens vinster mellan kommuner, om kraftverk och regleringsdamm ligger i skilda kommuner.

3.5 Ersättningskraft

3.5.1 Nuvarande ordning

Enligt näst sista stycket av punkt 3 av anvisningarna till 9 § KL får avdrag ske för skyldighet att leverera ersättningskraft, grundad på vattenlagen (1918: 523, VL), oavsett om uppskattningen av kraftverksvärde sker enligt avkastningsmetoden eller enligt anläggningskostnadsmetoden. Rättighet att utfå sådan kraft skall, i den mån rättigheten kan utnyttjas av den fastighet varmed den är förenad, tas i betraktande vid dess taxering. Vid bestämmandet av värdet av skyldighet att leverera ersättningskraft och rättighet att utfå sådan kraft skall, då uttagningskostnaden för kraften betalas med pengar, hänsyn tas dels till den del av nämnda kostnad, som utgör underhålls- och driftkostnad, dels till den del av den i uttagningskostnaden ingående anläggningskostnaden som är ogulden vid den tidpunkt taxeringen avser.

Frågan om ersättningskraft regleras i 9 kap. VI. Om någon på

grund av stadgandena i 2 kap. 5 eller 6 § VL berättigas att tillgodogöra sig annan tillhörig vattenkraft, skall ersättning för vattenkraften enligt 9 kap. 13 § VL utgå genom tillhandahållande av motsvarande kraftbelopp, om och i den mån ersättningens utgivande i kraft prövas inte medföra olägenheter av betydelse för ena eller andra parten. Kraft, som sålunda lämnas i ersättning, skall tillhandahållas från den för vattenkraftens utnyttjande avsedda anläggningen. Genom domstolens ersättningsbeslut enligt 9 kap. 13 § knyts skyldigheten att leverera ersättningskraft till kraftverksfastigheten och rättigheten till kraften till den fastighet som avstått vattenkraft. Endast med domstolens medgivande kan rättigheten flyttas från sistnämnda fastighet till annan fastighet, dock endast till fastighet i närheten av det strömfall, varifrån vattenkraften gått förlorad, eller av det varifrån ersättningen lämnas.

3.5.2 *Promemorian*

I promemorian lämnas en redogörelse för det tidigare rättsläget på förevarande område. Det framhålls att med ersättningskraft grundad på VL har i praxis, under vissa förutsättningar, jämställts ersättningskraft som utgår enligt avtal. Såväl i de särskilda anvisningarna för taxering av outbyggt vattenfall vid 1970 års allmänna fastighetstaxering som i en av RN meddelad anvisning för denna taxering anges, att med ersättningskraft enligt VL jämställs ersättningskraft enligt avtal under förutsättning att vattendomstol fastställt avtalet eller såsom villkor för vattenkraftens tillgodogörande förpliktat kraftverksägaren såsom ägare av anläggningen att fullgöra den avtalade kraftleveransen. Såsom ytterligare förutsättning för ett sådant jämställande skulle gälla, att skyldigheten att tillhandahålla ersättningskraften liksom rätten till denna var bunden till i avtalet eller domen angivna fastigheter. De sålunda meddelade anvisningarna var motiverade av eller i vart fall stöddes av ett avgörande i regeringsrätten år 1952 (Regeringsrättens årsbok 1952 ref. 24). — Avtal om ersättningskraft, som inte fastställts av vattendomstol, skulle däremot enligt anvisningarna för 1970 års taxering inte beaktas vid fastighetstaxering. Detta uttalande stod i överensstämmelse med vad föredragande departementschefen anförde vid tillkomsten år 1932 av bestämmelserna i KL om ersättningskraft.

Efter tillkomsten av anvisningarna till 1970 års taxering är sakläget emellertid numera förändrat både i vattenrättsligt och i skatterättsligt hänseende sägs det i promemorian. Högsta domstolen har i referatmål (Nytt Juridiskt Arkiv 1960 s. 488) avvisat ett yrkande om fastställelse av avtal om leverans av ersättningskraft. Avtalen hade träffats före anhängiggörande av målet om tillstånd för vattenkraftanläggningen.

Efter denna dom torde det inte ha förekommit att vattendomstol fastställt avtal, varigenom kraftverksbyggare förvärvat ägande- eller servitutsrätt till vattenkraft mot vederlag i form av ersättningskraft, eller

att vattendomstol såsom villkor för vattenkraftens tillgodogörande förpliktat kraftverksägaren att fullgöra sålunda avtalad kraftleverans. Däremot kvarstår givetvis kraftverksägarnas skyldighet att leverera ersättningskraft enligt tidigare meddelade beslut av vattendomstol.

I promemorian erinras i detta sammanhang om att vattenlagsutredningen år 1972 avgett ett betänkande (SOU 1972: 14) Revision av vattenlagen. Del 2 i vilket bl. a. föreslagits att de enligt VL gällande bestämmelserna om ersättning genom kraftöverföring skall utmönstras ur lagen. Enligt förslaget får bestämmelserna om ersättningskraft dock viss motsvarighet i nya regler om s. k. andelskraft, vilka främst går ut på att tillförsäkra innehavare av mera betydande falldelar inom en större utbyggnadssträcka i en älv rätt att på samma villkor som sökanden till kraftanläggningen ta del i kraftproduktionen i förhållande till sin andel i den vattenkraft, som skall tillgodogöras. Rätten till andelskraft är en personlig rätt, som inte är knuten till viss fastighet. Den har sålunda i den berättigades hand otvetydigt karaktär av lös egendom. Trots att skyldigheten att leverera andelskraft avses vara bunden vid kraftstationsfastigheten kan därför hänsyn inte tas till denna skyldighet vid fastighetstaxeringen. Det finns nämligen inte någon härskande fastighet, till vilken man kan överföra det värde varmed kraftstationsfastighetens taxeringsvärde skulle minskas till följd av skyldigheten att leverera andelskraft. Det torde sålunda få ankomma på parterna själva att — i den mån så anses erforderligt — vid träffande av avtal om andelskraft beakta även de skatterättsliga verkningar som följer av avtalet. De föreslagna nya reglerna innebär emellertid inte att tidigare beslut om ersättningskraft skulle upphöra att gälla. Tvärtom stadgas i övergångsbestämmelserna till vattenlagsutredningens förslag att i fråga om ersättning, som enligt äldre lag bestämts att utgå genom överföring av kraft, skall äldre bestämmelser fortfarande äga tillämpning.

Även i skatterättsligt sammanhang har läget i fråga om beaktande av skyldighet att leverera ersättningskraft numera förändrats. I ett pleniavgörande har regeringsrätten tagit ställning till principfrågan om man vid fastighetstaxering skall beakta värdet av fri elektrisk kraft enligt ett av vattendomstol fastställt avtal. I ett enhälligt utslag besvarade regeringsrätten denna fråga nekande (Regeringsrättens årsbok 1969 ref. 53).

Enligt promemorian råder det ingen tvekan om att de nuvarande bestämmelserna i punkt 3 av anvisningarna till 9 § KL angående ersättningskraft, grundad på VL, bör behållas. Till följd av regeringsrättens ställningstagande i nyssnämnda pleniavgörande kommer vid 1975 års allmänna fastighetstaxering — om ändring inte sker av hithörande bestämmelser i KL — de kraftverksägare, som vid 1970 och tidigare års taxeringar erhållit avdrag för skyldighet att leverera ersättningskraft enligt av domstol fastställda avtal, inte att beviljas sådana avdrag med

höjda taxeringsvärden som följd. Å andra sidan kommer de fastigheter, med vilka rätten till ersättningskraft är enligt de fastställda avtalen förenad, att erhålla sänkta taxeringsvärden vid 1975 års taxering. Enligt promemorian föreligger inte bärande skäl att acceptera en sådan omfördelning av de berörda fastigheternas taxeringsvärden. Punkt 3 av anvisningarna till 9 § föreslås därför kompletterad med bestämmelser angående ersättningskraft, grundad på fastställda avtal, av samma innebörd som de anvisningar som meddelats i ämnet av de särskilda sakkunniga och RN till 1970 års taxering. Rättsläget skulle därigenom återföras till vad som gällde före regeringsrättens ifrågavarande utslag.

Frågan är emellertid om man bör stanna därvid anför det vidare i promemorian. På grund av högsta domstolens prejudicerande dom år 1960 har vattendomstolarna varit förhindrade att fastställa under 1960-talet och senare träffade avtal om ersättningskraft. I sak har dessa senare avtal emellertid samma innebörd som de tidigare, av domstol fastställda avtalen. Frågan är då om inte de senare träffade, ej fastställda avtalen också bör beaktas vid fastighetstaxeringen. Även om man kan hävda, sägs det i promemorian, att de av domstol fastställda avtalen är av annan valör än de icke fastställda, finns likväl ingen anledning att betvivla, att även de sistnämnda avtalen är av seriös natur och att de kommer att iakttagas av parterna. Avtalen är sålunda av beskaffenhet att påverka såväl kraftverkets som den mottagande fastighetens värde. Det bör vidare beaktas att, om hänsyn tas till ett inte fastställt avtal vid allmän fastighetstaxering men parterna därefter i något undantagsfall skulle häva avtalet, därav föranledd ändring av taxeringsvärdena kommer att vidtas senast vid nästkommande allmänna fastighetstaxering. På grund av det anförda och med hänsyn till avtalens servitutsliknande karaktär talar enligt promemorian övervägande skäl för att även de icke fastställda avtalen om ersättningskraft bör beaktas vid åsättande av taxeringsvärde. Förutsättning härför bör emellertid vara att ersättningskraften utgår såsom vederlag för sådan ägande- eller servitutsrätt till i kraftverket tillgodogjord vattenkraft som kraftverkets ägare förvärvat. Såsom förutsättning bör vidare gälla, att skyldigheten att tillhandahålla ersättningskraften enligt avtalet är knuten till kraftverket och rätten till kraften knuten till viss angiven fastighet samt att kraftleveransen inte begränsats till att avse endast viss tid. Bestämmelser av angiven innebörd bör införas i punkt 3 av anvisningarna till 9 §.

Enligt promemorian bör någon spärregel inte införas avseende avdraget för skyldighet att leverera ersättningskraft. Skälet därtill är att den mottagande fastighetens taxeringsvärde i princip skall höjas och den levererande fastighetens värde sänkas med ett belopp motsvarande det till nutid diskonterade värdet för respektive fastighet av de framtida kraftleveranserna. Rätten att tillgodogöra sig kraften gäller utan tidsbegränsning och har inte något samband med kraftverkets ålder eller skick.

3.5.3 Remissyttrandena

Förslaget i promemorian om taxering av ersättningskraft tillstyrks av de remissinstanser som yttrat sig i frågan. Detta gäller bl. a. *statens vattenfallsverk*, *länsstyrelserna i Östergötlands, Blekinge, Älvsborgs och Västernorrlands län* samt *Svenska kraftverksföreningen*. I en del remissyttrandena förekommer förslag till komplettering av de föreslagna reglerna. Statens vattenfallsverk anser att förslaget innebär en mer rättvisande bestämmelse om rätt till avdrag för ersättningskraft vid taxeringen än nuvarande bestämmelse. Dessutom undanröjer man härigenom oklarheter i fråga om den ekonomiska konsekvensen av fördelningen av kommunalutskylderna avtalsparterna emellan. Till ytterligare motivering för förslaget anges en dom av högsta domstolen (Nytt Juridiskt Arkiv 1973 s. 104). Ehuru kraftleveransen till medkontrahentens fastighet är lös egendom, har högsta domstolen i domen förklarat, att kraftleveransen skall fortfara att utgå till den fastighet kraftavtalet innehåller, även sedan denna fastighet övergått till ny ägare. Förutgåttningen härför torde dock vara, att säljaren vid fastighetens avyttring inte förbehållit sig rätten till ersättningskraften. Vattenfallsverket anser vidare att det är önskvärt med förtydligande exempel på hur tillägg respektive avdrag för ersättningskraft skall beräknas. Svenska kraftverksföreningen anser förslaget välbetänkt och anför att en utredning som verkställt inom föreningen visar att många medlemsföretag har sådana icke fastställda avtal om ersättningskraft som åsyftas med förslaget såväl i egenskap av leverantör av ersättningskraft som ersättningskrafttagare. Länsstyrelsen i Älvsborgs län ifrågasätter om man inte bör kräva att rätten till ersättningskraft inskrivits hos domstol.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län anför att en tillämpning av 1970 års regler i ett visst fall lett till att i stort sett ett kraftverks hela taxerade byggnadsvärde, ca 78,5 milj. kr., överförts på mottagarna av ersättningskraft. Ersättningskraften utgjorde ca 29 % av kraftverkets produktion. Länsstyrelsen framhåller bl. a. följande. Det är uppenbart att det återstående taxeringsvärdet på kraftverket saknar varje anknytning till ett realistiskt marknadsvärde. De möjligheter till jämkning av ett uppenbart felaktigt värde, som 1970 års anvisningar trots allt öppnade, har i det nu framlagda förslaget till anvisningar ersatts av en godhetsklassindelning. Det synes tveksamt om denna jämningsmöjlighet är avsedd att korrigera här åsyftade avvikelser från marknadsvärdenivån. I så fall torde jämningslatituden i vart fall vara otillräcklig. I promemorian har man lagt vikt vid en värderingskonstruktion, som i princip avser att nå en taxeringsvärdenivå av 75 % av marknadsvärdet. Eftersom ersättningskraftens bruttovärde grundas på gällande kraftpris bör naturligen det framräknade värdet av ersättningskraften också reduceras till 75 %. Därom har ingenting nämnts i promemorian. Anvisningarna bör enligt länsstyrelsens mening kompletteras i detta avseende.

4 Departementschefen

4.1 Allmänna synpunkter

Nästa allmänna fastighetstaxering skall äga rum år 1975. Inför denna har de administrativa och materiella reglerna om fastighetstaxering setts över. Denna översyn har resulterat i omfattande ändringar i regelsystemet på detta område (se prop. 1973: 162, SkU 1973: 70, SFS 1973: 1099 m. fl.). Som ett sista led i denna översyn återstår nu frågan om taxering av vattenfallsfastigheter.

Taxeringen av vattenfallsfastigheter spelar en betydande roll för många kraftverkskommuners ekonomi. Så har t. ex. statens vattenfallsverk inkomståren 1955—1964 redovisat kommunalskatt endast på grund av garantibeskattningen, dvs. den kommunala inkomstbeskattningen av garantibeloppet som utgör 2 % av taxeringsvärdena. Inkomståret 1964 uppgick detta skattebelopp till ca 16,3 milj. kr. Även för tiden 1965—1969 har kommunalskatt för vattenfallsverket i några av de sydliga länen utgått endast på garantibelopp för fastighet. Under sistnämnda tidsperiod har verkets kommunalskatt på garantibelopp varierat mellan ca 14,7 milj. kr. och ca 17,3 milj. kr. Inkomståren 1970, 1971 och 1972 har verket åter redovisat kommunalskatt endast på garantibelopp, ca 18,5 milj. kr., ca 19,5 milj. kr. resp. ca 22,2 milj. kr. I stort sett kan motsvarande förhållanden antas ha förelegat i fråga om de icke-statliga kraftproducenterna. Det totala taxeringsvärdet av de ca 75 vattenkraftstationer, som tillhör statens vattenfallsverk, uppgick vid 1973 års taxering till ca 3 657 milj. kr. Därav utgjorde ca 3 081 milj. kr. värde av byggnader, ca 4 milj. kr. värde av utmål och ca 572 milj. kr. fallvärde.

Besluten om taxering av vattenfallsfastighet har vidare betydelse som fördelningsgrund i frågan om till vilken kommun kraftverksföretagen skall utgöra den kommunala inkomstskatten. Fördelningen sker i huvudsak så att 5 % av inkomsten beskattas i den kommun där huvudkontoret funnits och i övrigt — med utgångspunkt i fördelningen av brutointäkterna — de kommuner där närdistribution bedrivits och där kraftproduktionen ägt rum.

Frågan om rätt beskattningssort för anläggningar på vattenfallsfastighet och deras taxeringsvärden är därför betydelsefull för taxeringen. Denna fråga har behandlats i prop. 1950: 71. Utöver vad däri anförts om rätt beskattningssort för fastighet vill jag endast tillägga att frågan numera regleras i 47 § kommunalskattelagen (1928: 370, KL) enligt vilken den kommunala garantibeskattningen av fastighet sker i den kommun där fastigheten är belägen.

Garantibeskattningens ekonomiska betydelse för många kraftverkskommuner och taxeringsvärdenas roll som fördelningsgrund vid den

kommunala inkomstbeskattningen gör att kravet på kvalitet och likformighet vid taxeringen av vattenfallsfastigheter måste tillgodoses och att reglerna för denna taxering efter hand bör anpassas till den moderna tekniska utvecklingen.

Inom finansdepartementet har upprättats en promemoria (Ds Fi 1973: 15) angående taxering av vattenfallsfastigheter. I promemorian föreslås att reglerna för vattenfallstaxeringen anpassas till de nyligen beslutade reglerna om fastighetstaxeringen i allmänhet. För innehållet i promemorian om vattenfallstaxeringen och remissutfallet har redogjorts i avsnitten 2 och 3. I det följande avser jag att ta upp de olika delfrågor som behandlas i promemorian. Först vill jag mellertid beröra några allmänna frågor av principiell art.

I promemorian föreslås en förenkling av regelsystemet för vattenfallstaxeringen motsvarande den som nyligen skett i fråga om reglerna om fastighetstaxering i övrigt. Regler för vattenfallstaxeringen fanns vid 1970 års allmänna fastighetstaxering i KL och i anvisningar som meddelats av Kungl. Maj:t och av särskilda sakkunniga samt i anvisningar av dåvarande riksskattenämnden. I promemorian har i förenklingssyfte föreslagits att regelsystemet ändras så att vattenfallstaxeringen i fortsättningen skall regleras endast genom bestämmelser i KL och anvisningar som utfärdas av riksskatteverket (RSV).

Enligt promemorian bör vidare de allmänna taxerings- och värderingsregler som numera finns i KL och som gäller för andra fastighetstyper också gälla för vattenfallsfastigheterna. Detta innebär främst att vattenfallsfastigheterna skall värderas med marknadsvärdet som värderingsgrund. Detta bör enligt promemorian framgå av ett uttryckligt stadgande i anvisningarna till 9 § KL där de särskilda reglerna om fastighetstaxering av vattenfallsfastigheter finns. Vidare innebär promemoriaförslaget att taxeringen av vattenfallsfastigheter skall ske enligt samma regler som för övriga fastigheter i fråga om t. ex. taxeringsvärdenivå, beskaffenhetstidpunkt och värdetidpunkt. Med beskaffenhetstidpunkt avses den tidpunkt som skall ligga till grund för bedömningen av fastighetens beskaffenhet. Denna är ingången av taxeringsåret. Motsvarande tidpunkt i fråga om beräkningen av värdenivån, värdetidpunkten, är ingången av året före taxeringsåret. I promemorian framläggs i övrigt en del förslag i syfte att förbättra metodiken för värderingen av vattenfallsfastighet. Detta gäller i första hand den anläggningsskostnadsmetod som föreskrivs för taxeringen av vattenkraftverk.

Vid remissbehandlingen har förslaget om förenkling av regelsystemet genomgående mottagits positivt. Jag ansluter mig till förslaget.

Förslaget att även vattenfallsfastigheterna skall värderas med marknadsvärdet som värderingsgrund har på det hela taget godtagits av remissinstanserna. En länsstyrelse har emellertid anfört att det är omöj-

ligt att grunda taxeringen på en ortsprisnivå för vattenfallsfastigheter, eftersom sådana endast ytterst sällan går i försäljning. I detta sammanhang vill jag erinra om att Kungl. Maj:t nyligen lagt fram förslag om ändring i bl. a. vattenlagens (1918: 523, VL) ersättningsregler (prop. 1974: 83). Förslaget, som bygger på vattenlagsutredningens delbetänkande (SOU 1972: 14) Revision av vattenlagen. Del 2 innebär att ersättning vid lösen av eller intrång på fastighet skall bestämmas med utgångspunkt i fastighetens marknadsvärde. Marknadsvärderingen är numera helt dominerande i rättsliga värderingsfrågor och jag anser att marknadsvärdet skall vara riktmärket även vid taxering av vattenfallsfastigheter.

Förslaget att även vattenfallsfastigheternas värde skall beräknas till ett belopp motsvarande 75 % av marknadsvärdet vid ingången av året före taxeringsåret har tillstyrkts av den övervägande delen av remissinstanserna. Även jag biträder förslaget. I den principiella frågan om en 25-procentig säkerhetsmarginal vid vattenfallstaxeringen vill jag emellertid framhålla följande. För värderingen av byggnader och anläggningar på vattenfallsfastigheter anges i KL två alternativa metoder, avkastningsmetoden och anläggningskostnadsmetoden. Jag har i prop. 1973: 162 (s. 308) berört innebörden i dessa metoder. Av metoderna kommer i praktiken nästan uteslutande anläggningskostnadsmetoden till användning vid taxeringen. Vid 1970 års taxering åsattes taxeringsvärdena på vattenfallsfastigheterna i motsats till vad som gällde övriga fastighetstyper till 100 % av det värde som framräknats enligt tillämpad värderingsmetod, dvs. anläggningskostnadsmetoden i fråga om vattenfallsfastigheterna. Med oförändrade värderingsnormer skulle en 25-procentig säkerhetsmarginal vid taxeringen av vattenfallsfastigheterna medföra en motsvarande sänkning med 25 % av taxeringsvärdena på dessa fastigheter. Någon saklig grund för en sådan sänkning föreligger inte med hänsyn till bl. a. prisutvecklingen. I promemorian föreslås en justeringsregel för att bl. a. motverka att en sådan sänkning inträffar. Den teknik som därvid föreslagits har emellertid föranlett viss diskussion. Jag återkommer till denna fråga om värderingsteknik i det följande (avsnitt 4.3).

Valet av metod för värdering av kraftverksanläggningar har behandlats i några remissyttranden. F. n. kan enligt KL värderingen av en kraftverksanläggning i första hand ske enligt avkastningsmetoden. Emellertid sägs det vidare att uppgifter för sådan värdering av kraftverksanläggningar vanligen inte står till förfogande och att man i stället får tillämpa en närmare beskriven anläggningskostnadsmetod vid värderingen. Denna uppfattning framförs också i promemrieförslaget. Svenska kommunförbundet och landstingsförbundet anser emellertid att en avkastningsvärdering vore att föredra vid vattenfallstaxeringen.

Frågan om en övergång till avkastningsvärdering av kraftverken var aktuell bl. a. vid översynen av reglerna om vattenfallstaxering år 1950. Vid fastighetstaxeringar under 1930- och 1940-talen hade anvisningar

lämnats för tillämpning vid vattenfallstaxeringen av en anläggningskostnadsmetod och olika avkastningsmetoder. Avkastningsmetoderna visade sig emellertid svårhanterliga vid den praktiska tillämpningen. Vattenfallstaxeringssakkunniga förordade i betänkandet (SOU 1948: 50) med förslag till ändrade bestämmelser angående taxering av vattenfallsfastighet att anläggningskostnadsmetoden skulle behållas som den huvudsakliga värderingsmetoden. I prop. 1950: 71 (s. 55) hade föredragande departementschefen inte något att erinra mot det förslaget. I det nu aktuella promemoriaförslaget framhålls att något uppdrag inte förelagat att utreda frågan om en övergång till taxering enligt avkastningsmetoden. Förslaget i promemorian är i stället inriktat på att åstadkomma en förbättring av anläggningskostnadsmetoden som i praxis tillämpats i det närmaste hundra procentigt vid taxeringen. Deklarationsblanketterna har vid föregående taxeringar varit upprättade för denna värderingsmetod och anvisningarna för taxering av vattenfallsfastigheter, som lämnats av särskilt tillkallade sakkunniga, har endast behandlat taxering enligt anläggningskostnadsmetoden. Mot denna bakgrund vill jag inte nu förordas en övergång till avkastningsvärdering av vattenfallsfastigheter. Jag är emellertid beredd att inför kommande fastighetstaxeringar överväga om man bör i större utsträckning än f. n. tillämpa en ny metodik som är mer grundad på en avkastningsvärdering än på anläggningskostnaderna.

Under remissbehandlingen har framförts synpunkter på energisituationens inverkan på vattenfallsfastigheternas värde. Vidare har framhållits en tendens till undervärdering vid taxeringen av dessa fastigheter. Statens industriverk ifrågasätter sålunda om det i dagens läge är möjligt att med rimlig säkerhet beräkna värdet av en vattenfallsfastighet, då grunden för beräkningarna, värdet av elkraften, är utsatt för snabba och stora förändringar. Verket pekar i detta sammanhang bl. a. på inträffade prishöjningar på olja och elström. Verket anser att 1975 års vattenfallstaxering i sin helhet bör baseras på 1970 års taxeringsvärden med erforderlig justering av dessa värden med hänsyn till förslitning m. m. Landsförbundet anser att värderingsmetodiken är så konstruerad att en eftersläpning av taxeringsvärdena på vattenfallsfastigheter kan uppkomma. Det är enligt förbundet tveksamt om systemet har en sådan flexibilitet att exempelvis förbättrade lönsamhetsförhållanden påverkar det konstruerade marknadsvärdet. Enligt förbundet får detta värde dessutom lätt osäkerhetsmarginaler, eftersom det utgör summan av en rad formaliserade värden, som var för sig fastställs med marginaler för att förebygga övervärdering.

För egen del vill jag anföra följande. De föreslagna reglerna är ett uttryck för strävandena att i största utsträckning bibehålla kontinuiteten i fråga om underlaget för beräkning av vattenfallsfastigheternas garantibelopp. Den förändrade energisituationens verkningar på dessa fastig-

heters marknadsvärden kan inte helt överblickas. Enligt de numera lagfästa principerna angående värdetidpunkten skall emellertid 1973 års priser ligga till grund för 1975 års taxering. På dessa priser torde den förändrade energisituationen inte ha haft någon mera betydande inverkan. I samband med överväganden inför kommande taxeringar torde emellertid dessa problem ånyo få aktualitet. Den nya allmänna justeringsregel som jag ämnar föreslå medför emellertid att kraftverkens lönsamhet till skillnad mot tidigare kommer att beaktas redan vid den nu aktuella taxeringen.

Vad beträffar den risk för undervärdering som metodiken för värdering av vattenfallsfastigheter sagts innebära så måste givetvis reglerna för värderingen av de olika delarna av en vattenfallsfastighet avvägas så att man undviker en undervärdering av sådana fastigheter. Det ankommer på RSV att utforma den närmare värderingsmetodiken och detaljregleringen för taxeringen av vattenfallsfastigheterna. Liksom RSV uttalat i sitt remissyttrande anser jag i princip att det utkast till RSV:s anvisningar, som fogats som bilaga till statsrådsprotokollet i detta ärende, utgör en god grund för RSV:s kommande anvisningar i ämnet. Den slutliga utformningen av anvisningarna i vad avser bl. a. procenttal, tabeller och andra talserier ombesörjer RSV med erforderlig expertis. Anvisningarna för den kommande taxeringen får övervägas och fastställas med sikte på att erhålla en utveckling av taxeringsvärdenivån för vattenfallsfastigheter som är godtagbar bl. a. mot bakgrund av den allmänna utveckling av taxeringsvärdenivån som inträffar vid 1975 års taxering.

4.2 Outbyggt vattenfall

Värdet av outbyggt vattenfall, det s. k. fallvärdet, uppskattas efter effekten i fallet, den s. k. taxeringseffekten, och ett beräknat värde per effektenhet. Till ledning för denna uppskattning skall f. n. anvisningar enligt KL meddelas av Kungl. Maj:t. Taxeringseffekten beräknas på grundval av vattenföringen och bruttofallhöjden. Vid bestämmande av vattenföringen skall hänsyn tas till bl. a. möjligheten att efter vattenfallets utbyggnad där anordna korttidsreglering eller tillgodogöra sig en sådan reglering som ett närbeläget kraftverk anordnat. Vidare skall vatten som måste avstås till samfärdsel och andra behov inte medräknas i den mån vattenkraftens värde därigenom minskas. Värdet per effektenhet bedöms med utgångspunkt i ett normalvärde per effektenhet, som fastställs med ledning av priset på vattenkraft i orten.

I promemorian har föreslagits att RSV skall utfärda anvisningar motsvarande dem som f. n. skall meddelas av Kungl. Maj:t.

I fråga om taxeringsvattenföringen föreslås vidare att man med hänsyn till nuvarande utbyggnadsförhållanden vid värderingen skall kunna beakta korttidsreglering som anordnats på uppströms beläget kraftverk

och att kravet på att detta kraftverk är närbeläget skall utgå. Avdrag från vattenkraftens värde på grund av att vatten måste avstås till samfärdsel och andra behov bör ske endast om vattenkraftens värde därigenom minskar påtagligt.

Vidare frambålls i promemorian att bestämmelser om beräkning av bruttofallhöjden inte finns f. n. Detta har, sägs det, föranlett en olikartad rättstillämpning då det gäller vattenfall, vars fallhöjd till en del ingår i ett årsregleringsmagasin och till följd därav kan nyttiggöras endast en del av året. Skälig hänsyn bör emellertid tas till att viss del av fallhöjden under sådana förhållanden kan utnyttjas endast delvis. Därför föreslås en bestämmelse om att en sådan del av fallhöjden skall tas upp med ett i skälig mån nedsatt värde.

I promemorian föreslås att normalvärdet per effektenhet bör fastställas på grundval av kostnaderna för produktion av elektrisk kraft inom landet och flodområdets belägenhet. Detta torde mera ansluta till verkligheten, sägs det, än den nuvarande formuleringen, enligt vilken normalvärdet skall fastställas med ledning av priset på vattenkraft för orten. I övrigt föreslås vissa formella och redaktionella ändringar i reglerna i KL om beräkning av fallvärdet.

Samtliga remissinstanser ansluter sig till förslaget att skyldigheten att utfärda anvisningar för uppskattningen av fallvärdet överflyttas från Kungl. Maj:t till RSV. Även i övrigt har förslagen om ändrade regler för beräkningen av fallvärdet mottagits positivt av remissinstanserna. Jag delar denna inställning och anser att förslagen i fråga om fallvärdet bör genomföras.

De normalvärden, som föreslagits i utkastet till RSV:s anvisningar angående taxering av vattenfallsfastighet, har i allmänhet lämnats utan invändningar av remissinstanserna. Bl. a. länsstyrelsen i Jämtlands län anser dock att normalvärdena upptagits till för låga belopp främst med hänsyn till läget inom energiområdet. Svenska kraftverksföreningen anser emellertid att fallvärdena med den föreslagna värderingsmetodiken kommer att höjas avsevärt. Ökningen innebär i vissa fall en fördubbling av 1970 års värden. Som jag emellertid tidigare anfört får det ankomma på RSV att göra de preciseringar som fordras i hithörande anvisningsfrågor.

Jag vill slutligen beröra redovisningen av taxeringsbesluten i fråga om vattenfallsfastigheter. Denna fråga har aktualiserats bl. a. i remissyttranden över fastighetstaxeringsutredningens betänkande (SOU 1973: 4) Fastighetstaxering. Bl. a. statens vattenfallsverk framförde önskemålet att fallvärdet liksom tidigare skulle separatreddovisas. I flera propositioner på fastighetstaxeringens område, senast i prop. 1973: 162 (s. 370), har jag framhållit att besluten vid fastighetstaxeringen bör redovisas i sin helhet. I taxeringskungörelsen (1957: 513) finns numera bestämmelser därom. Dessa innebär att förutom taxeringsvärdet skall

redovisas bl. a. delvärden och däri ingående värden — s. k. delposter — samt, enligt RSV:s närmare anvisningar, grunder och övriga uppgifter för taxeringen. Någon inskränkning i den tidigare redovisningen av beslut om taxering av vattenfallsfastighet kommer därför inte att ske vid 1975 års taxering. Fallvärdet kommer sålunda att redovisas särskilt.

4.3 Vattenkraftverk och regleringsdammar

En kraftverksfastighet består vanligen av utbyggt vattenfall, vattenkraftverk och mark för kraftverksanläggningen, s. k. utmål. Vid taxering av en sådan taxeringsenhet värderas dessa tre delar för sig. En särskild uppskattning sker sålunda av fallvärdet, värdet av vattenkraftverket (värde av byggnader) och utmålsvärdet. Regleringsdamm kan också ingå i taxeringsenheten men utgör dock ofta särskild taxeringsenhet.

Fallvärdet beräknas även då vattenfallet är tillgodogjort enligt samma regler som gäller för outbyggt vattenfall och som redovisats i föregående avsnitt. Utmålet skall upptas till skäligt värde. Som jag tidigare anfört sker uppskattningen av värde av byggnader i det närmaste uteslutande med utgångspunkt i den anläggningskostnadsmetod som angetts i KL för värderingen av kraftverk. Samma metod används för värdering av regleringsdamm. Värde av byggnader bestäms enligt denna metod med ledning av de kostnader som lagts ned på anläggandet av kraftverket. Om inte annat anges skall samtliga dessa kostnader medräknas. Den sålunda beräknade faktiska anskaffningskostnaden omräknas till s. k. tekniskt nuvärde vid värdetidpunkten.

Vid omräkningen till tekniskt nuvärde beaktas de prisförändringar i anskaffningskostnaderna som inträffat sedan kraftverket eller regleringsdammen uppfördes. Detta har skett främst genom uppräkningsframtillvärdetidpunkten av den faktiska anskaffningskostnaden enligt en särskild indexserie som anvisats av särskilda sakkunniga för vattenfallstaxeringen. Det därigenom framtagna s. k. nyanläggningsvärdet nedskrivs med hänsyn till den värdeminskning genom ålder och bruk som inträtt fram till värdetidpunkten. Detta sker enligt KL genom erforderliga avskrivningar av kostnaden för verkställda arbeten, turbinutrustning, elektrisk utrustning och maskinutrustning i övrigt. Till icke avskrivningsbara kostnader räknas enligt KL ersättning för skada på mark och andra ersättningar för skada eller intrång. Som en allmän regel gäller vidare enligt KL att det värde som framtagnas enligt den anvisade anläggningskostnadsmetoden får jämkas, om metoden i visst fall med hänsyn till anläggningens ålder eller mindre goda utförande eller på grund av särskilt goda och väl tillvaratagna utbyggnadsbetingelser eller av andra orsaker leder till ett uppenbarligen oriktigt resultat.

I praxis och enligt anvisningar av särskilda sakkunniga för vattenfallstaxeringen har avskrivningen beräknats på två kostnadsgrupper, näm-

ligen på vatten- och husbyggnader och på maskinutrustning. Vid 1970 års allmänna fastighetstaxering skulle avskrivningsprocenten för vatten- och husbyggnader vara 2 och för maskinutrustning 3,5. Såsom en spärr för avskrivning angavs 35 % av nyanläggningsvärdet. Spärrvärdet fick i vissa fall jämkas.

I promemorian föreslås en ändring av värderingsreglerna i KL för utbyggt vattenfall. Till skillnad mot outbyggt strömfall bör en jämningsfaktor införas för utbyggt vattenfall, då det kan förutsättas att detta inte blir tillgodogjort sedan det befintliga kraftverket blivit nedslitet och tagits ur bruk.

I fråga om uppskattningen enligt anläggningskostnadsmetoden av värde av byggnader erinras i promemorian om den ändring av fastighetsbegreppet för skatterättsens del som införts efter förslag i prop. 1973: 162 och som skall gälla vid 1975 års allmänna fastighetstaxering. I det bilagda utkastet till RSV:s anvisningar behandlas vilken utrustning som bör anses utgöra byggnadstillbehör till kraftverken och därför skall ingå i underlaget för fastighetstaxeringen.

Den fördelning som i KL görs av anskaffningskostnaden för att ligga till grund för omräkningen till nuvärde anses i promemorian inte vara en fråga av den art att den bör detaljregleras i KL. Bestämmelsen bör därför utgå. Detsamma bör gälla föreskriften att avskrivning inte bör beräknas för kostnad för arbeten som är "av bestående karaktär och tillika kunna antagas bliva nyttiggjorda jämväl vid en förnyelse av anläggningen". Därmed torde enligt promemorian avses bl. a. vissa avloppstunnlar, större jorddammar och jämförbara markanläggningar. Dessa har, sägs det, allmänt behandlats som vatten- och husbyggnader. Den inverkan på kraftverkets marknadsvärde som dessa anläggningar har kan enligt promemorian beaktas vid fastställandet av avskrivningsprocenten. Vidare föreslås att till gruppen icke avskrivningsbara kostnader uttryckligen skall hänföras utrednings- och rättegångskostnader som hänger samman med frågor om ersättning för skada eller intrång.

Detaljreglering av frågan om fördelning på kostnadsgrupper för avskrivningen bör enligt promemorian ske i RSV:s anvisningar. Liksom tidigare bör de avskrivningsbara kostnadsgrupperna vara dels vatten- och husbyggnader, dels maskinutrustning. I fråga om avskrivningsprocenten och spärregler förordas i promemorian inte någon annan ändring än att avskrivningsprocenten för kostnadsgruppen maskinutrustning höjs från 3,5 till 4.

Den generella jämningsregel, som anges i KL i fråga om värdering av kraftverk enligt anläggningskostnadsmetoden, har enligt promemorian inte haft den korregerande effekt som åsyftats. Den nuvarande jämningsregeln bör därför utmönstras och i stället bör en ny regel införas med annan utformning. Detta bör enligt promemorian även ses mot bakgrund av ett införande av en taxeringsvärdenivå av 75 % även

för vattenfallsfastigheterna. En ändrad utformning av jämningsregeln är enligt promemorian påkallad även för att skapa ökad relativ rättvisa såväl mellan de olika kraftverken inom ett flodområde som mellan kraftverk inom skilda flodområden. I promemorian har man efter att ha övervägt olika lösningar stannat för att jämkningen bör ske med hänsyn till resp. kraftverks godhet ur lönsamhetssynpunkt. Därför bör enligt promemorian i KL föreskrivas att det omräknade värdet bör jämkas uppåt i den mån så finnes skäligt med hänsyn till, å ena sidan, kraftverkets produktionsförmåga och dess läge i förhållande till betydelsefulla avsättningsområden och, å andra sidan, kostnaderna för kraftverket och för däri nyttiggjorda regleringar. Jämningsregeln bör inte gälla vid värdering av regleringsdamm.

Jämningsförfarandet bör detaljregleras i RSV:s anvisningar. De godhetsklasser och jämkningstal som skall ligga till grund för förfarandet bör RSV fastställa under medverkan av sakkunniga, bl. a. de konsulenter för fastighetstaxering som skall biträda vid vattenfallstaxeringen.

I promemorian föreslås även att ordet kraftverk i förevarande regler byts ut mot vattenkraftverk. Vidare föreslås i dessa delar åtskilliga ändringar av redaktionell natur.

Förslaget om en särskild jämningsfaktor för utbyggda vattenfall har i huvudsak mottagits positivt av remissinstanserna. RSV anser dock att regeln är onödig, då man saknar anledning att anta att vattenfallsfastighet tidigare taxerats för högt på grund av att den föreslagna regeln saknats. Redan vid 1970 års allmänna fastighetstaxering vann ett remitterat förslag om en jämningsfaktor i de särskilda, av Kungl. Maj:t utfärdade anvisningarna, konstruerad på samma sätt som den nu aktuella, allmän anslutning hos remissinstanserna. Av formella skäl genomfördes förslaget emellertid inte. Även jag anser att en jämningsfaktor är sakligt befogad i de här avsedda fallen särskilt mot bakgrund av vad jag förut anfört beträffande värderingsmetoden. En sådan regel bör även bidra till att taxeringsvärdena för olika vattenfallsfastigheter blir sinsemellan mera rättvisande. Jag föreslår därför att den föreslagna jämningsregeln införs.

Remissinstanserna har godtagit de olika förslagen om ändringar av reglerna i KL om nedskrivning av anskaffningskostnaderna vid beräkning av värde av byggnader enligt anläggningskostnadsmetoden. Meningarna har varit mera delade när det gäller de föreslagna avskrivningsprocenten och spärregeln. Flertalet finner emellertid förslagen i promemorian lämpliga. RSV och statens vattenfallsverk anser dock att avskrivningsprocenten bör vara 3 i fråga om kostnaderna för all egenom som får nedskrivas. Svenska kraftverksföreningen anser att detta procenttal bör vara 3,5. Alternativt föreslår föreningen att avskrivningsprocenten för byggnader bör bestämmas till 3. Länsstyrelsen i Jämtlands

län anser att procenttalet för tunnlar och dammar bör bestämmas till 1. En liknande uppfattning redovisas av Svenska kommunförbundet, som även anser att den nuvarande procentsatsen 3,5 för avskrivning av maskiner kan bibehållas, då maskinerna i stor utsträckning kan antas ha en längre livstid än 25 år. Förbundet anser vidare att en höjning av spärregeln från 35 till 40 % kan vara motiverad och ägnad att motverka för låga byggnadsvärden. Statens vattenfallsverk och Svenska kraftverksföreningen anser att spärren bör bestämmas till 20 % av nyanläggningsvärdet.

Jag ansluter mig liksom remissinstanserna till förslagen om ändrade regler i KL i nedskrivningsfrågorna. Som jag tidigare anförat ankommer det på RSV att i anvisningar fastställa den närmare värderingsmetodiken. Däri ingår även att avgöra vilken avskrivningsprocent som bör tillämpas för de kostnadsgrupper verket bestämmer. I promemorian har anförts bl. a. att man vid en avskrivning om 2 % av vatten- och husbyggnader beaktat bl. a. att även större jorrdammar, vissa avloppstunnlar och jämförliga markanläggningar skall få avskrivas, vilket inte författningenslignat kunnat ske tidigare. Höjningen av avskrivningsprocenten för maskinutrustning från 3,5 till 4 har i promemorian motiverats med den snabba utvecklingen beträffande maskinerna och den utökning av gruppen maskinutrustning som det nya fastighetsbegreppet medför vid 1975 års taxering och som gör att denna kostnadsgrupp kommer att innefatta även utrustning av mindre varaktigt slag. Mot bakgrund av det anförda synes mig de procentsatser, som föreslagits i promemorian, vara väl avvägda.

Förslaget om en allmän justeringsfaktor som anknyts till kraftverkens godhet ur lönsamhetssynpunkt lämnas i princip utan erinran av den övervägande delen av remissinstanserna. Kritik riktas mot förslaget främst från kraftproducenterna. Dessa anser att en säkerhetsmarginal av 25 % vid taxeringen inte berättigar en sådan regel som föreslagits. Svenska kraftverksföreningen anser rent principiellt att det måste vara vattenfallet och inte byggnaden som är bärare av de övervärden som här kan komma i fråga. Från något håll anföras att det värde som beräknas enligt den anläggningskostnadsmetod som föreskrivs i KL utan reduktion för säkerhetsmarginal bör anses utgöra taxeringsvärdet. Svenska kommunförbundet och landstingsförbundet befarar att den föreslagna justeringsfaktorn inte medför skälig förändring av kraftverkens taxeringsvärden.

Min uppfattning är följande. Det föreligger i princip inte någon skillnad i fråga om marknadsvärdering och nivåanpassning av å ena sidan vattenfallsfastigheter, antingen värderingen sker med tillämpning av anläggningskostnadsmetoden eller avkastningsmetoden, och å andra sidan den marknadsvärdering och nivåsättning som sker av andra fastighetstyper, t. ex. industrier enligt anläggningskostnadsmetoden och skogs-

fastigheter enligt avkastningsmetoden. I dessa fall skall vid taxeringen göras en anpassning av det beräknade värdet till marknadsvärdenivå på grundval av de bedömningar som kan göras centralt, regionalt och lokalt av värderingsexperten vid taxeringen. Taxering av industrier över huvud taget sker i allmänhet enligt en anläggningskostnadsmetod. Det värde som därvid beräknas kan utan vidare justeras, om det inte kan anses motsvara marknadsvärdet exempelvis på grund av företags-ekonomiska bedömningar. Det sålunda framtagna värdet minskas med den generella säkerhetsmarginalen. Samma principiella tillvägagångssätt måste enligt min mening tillämpas vid taxering av vattenfallsfastigheter. Därför bör det inte komma i fråga att det värde på en kraftverksanläggning som tas fram enligt den föreskrivna anläggningskostnadsmetoden direkt skall utgöra anläggningens taxeringsvärde såsom skett vid föregående taxeringar. Under de förhållanden som är för handen vid 1975 års taxering anser jag att den föreslagna justeringsregeln bör införas för att bl. a. ge förutsättningar för en taxeringsvärdenivå av 75 % även för vattenfallsfastigheter.

Vid tillämpning av den föreskrivna anläggningskostnadsmetoden varierar kraftverkens värden med hänsyn till bl. a. anläggningskostnaderna, oavsett om kraftverken är lika lönsamma. Detta motverkas av den föreslagna justeringsfaktorn. Förslaget medför därigenom ökad relativ rättvisa vid taxeringen av olika kraftverk. Denna effekt av förslaget har inte ifrågasatts av remissinstanserna. Med hänsyn till bl. a. den betydelse som kraftverkens taxeringsvärden har som fördelningsgrund vid den kommunala inkomstbeskattningen anser jag att denna verkan av förslaget har betydande värde. Justeringsfaktorn medför i intet fall nedjustering av värdet. Den i anvisningsförslaget föreslagna skalan är följande:

<i>Kraftverket uppskattat efter dess godhet ur lönsamhetssynpunkt</i>	<i>Jämningsfaktor</i>
Mindre gott	1,0
Normalt	1,1
Gott	1,2
Mycket gott	1,3

RSV bestämmer de närmare anvisningar som behövs för justeringsförfarandet. Riktmärket får därvid som jag tidigare anfört vara att den förändring i taxeringsvärdena som sker i fråga om vattenfallsfastigheterna vid 1975 års taxering skall vara godtagbar i jämförelse med de taxeringsvärdeförändringar som sker för övriga fastighetstyper vid denna taxering. Justeringsfaktorn bör tillämpas på värde av byggnader för att få åsyftad effekt. De bedömningar som skall göras för en klassindelning e. d. med hänsyn till kraftverkens godhet ur lönsamhetssynpunkt kan knappast ske i fråga om regleringsdammarna. Reglerna om justeringsfaktorn bör därför inte gälla för regleringsdammarna.

Övriga förslag om ändringar av reglerna för beräkning av värde av byggnader lämnas utan erinran av remissinstanserna. Även jag anser att de bör genomföras.

4.4 Ersättningskraft

Skyldighet att leverera ersättningskraft är enligt VL knuten till kraftverksfastigheten. Rättigheten att motta sådan kraft är i princip förenad med den fastighet som avstått vattenkraft. Vid fastighetstaxeringen skall enligt KL avdrag vid beräkning av kraftverks värde ske för skyldighet att leverera ersättningskraft, grundad på VL. Rättighet att utfå sådan kraft skall, i den mån den utnyttjas, beaktas vid den mottagande fastighetens taxering.

I promemorian framhålls att ersättningskraft som utgått på grund av avtal, som fastställts av domstol, tidigare enligt praxis jämförts med ersättningskraft grundad på VL. Genom nya prejudicerande avgöranden inom såväl skatterätten som civilrätten har denna praxis numera ändrats. Till följd härav skulle — om ändring inte sker i KL — de kraftverksägare, som vid 1970 och tidigare års taxeringar fått avdrag för skyldighet att leverera ersättningskraft enligt av domstol fastställda avtal, inte medges sådana avdrag med höjda taxeringsvärden som följd. De fastigheter som mottar ersättningskraften skulle få sänkta taxeringsvärden vid 1975 års taxering. Bärande skäl föreligger enligt promemorian inte för att acceptera en sådan omfördelning. Därför föreslås en bestämmelse som innebär att ersättningskraft, grundad på av domstol fastställda avtal, vid fastighetstaxeringen skall jämföras med ersättningskraft enligt VL. Då fastställelse av avtal om ersättningskraft enligt civilrättslig praxis inte kunnat ske sedan år 1960, föreslås i promemorian vidare att även icke fastställda avtal om ersättningskraft bör under vissa angivna förutsättningar beaktas vid fastighetstaxeringen. För att så skall ske bör ersättningskraften utgå såsom vederlag för sådan ägande- eller servitutsrätt till i kraftverket tillgodogjord vattenkraft som kraftverkets ägare förvärvat. Vidare bör skyldigheten att tillhandahålla ersättningskraften enligt avtalet vara knuten till kraftverket och rätten till kraften knuten till viss angiven fastighet. Kraftleveransen skall vidare inte ha begränsats att avse viss tid. Bestämmelse av denna innebörd bör enligt promemorian införas i KL.

I promemorian erinras i detta sammanhang om att vattenlagsutredningen i delbetänkandet (SOU 1972: 14) Revision av vattenlagen. Del 2 bl. a. föreslagit att reglerna om ersättningskraft skall utmönstras ur VL och ersättas av regler om andelskraft. Rätten till sådan kraft skulle emellertid inte vara av sådant slag att den i och för sig skulle beaktas vid fastighetstaxeringen.

Förslagen om ändrade regler vid fastighetstaxeringen för ersättnings-

kraft tillstyrks i det närmaste enstämmt av remissinstanserna. Länsstyrelsen i Västernorrlands län anser emellertid att avdrag för skyldighet att leverera ersättningskraft inte bör få ske med så stort belopp att det återstående taxeringsvärdet på kraftverket saknar varje anknytning till ett realistiskt marknadsvärde. Länsstyrelsen anser även att det framräknade värdet av ersättningskraften med hänsyn till den 75-procentiga taxeringsvärdenivån bör reduceras till 75 %, eftersom ersättningskraftens bruttovärde grundas på gällande kraftpris.

För egen del anser jag att förslagen om ersättningskraften i promemorian är sakligt befogade och att de bör genomföras. Motsvarande reglering i fråga om andra rättigheter av servitutskaraktär, som i och för sig skall beaktas vid fastighetstaxeringen, lämnas i de värderingstekniska anvisningar för 1975 års fastighetstaxering, som RSV fastställt. Detsamma gäller sådana rättigheter som inte är knutna till viss fastighet och därför beaktas vid fastighetstaxeringen endast i den mån de påverkar marknadsvärdet. Dessa frågor har jag för övrigt berört i prop. 1973: 162 (s. 305 f). Reglerna om vattenfallstaxeringen kommer ännu vid 1975 års taxering att återfinnas i KL i mycket större utsträckning än vad som gäller reglerna om fastighetstaxeringen i övrigt. Det kan därför vara lämpligt att även de föreslagna reglerna om inverkan på taxeringen av ersättningskraft och vissa former av fri elektrisk kraft tas in i KL. Någon spärregel c. d. avseende avdraget för skyldighet att leverera ersättningskraft som länsstyrelsen i Västernorrlands län föreslagit, anser jag däremot inte bör införas. Skäl härför är bl. a. som framförts i promemorian att den mottagande fastighetens värde i princip skall höjas och den levererande fastighetens värde sänkas med det till nutid diskonterade värdet för resp. fastighet av de framtida kraftleveranserna. Rätten till kraftleveranserna har sålunda inte något samband med kraftverkets ålder eller skick. Länsstyrelsens förslag om en 25-procentig nedräkning av ersättningskraftens värde avser en värderingsfråga i vilken RSV är behörigt att lämna de anvisningar som behövs.

Som jag anført i avsnitt 4.1 har en proposition med förslag om ändringar av ersättningsbestämmelserna i VL numera förelagts riksdagen. I prop. 1974: 83 förordas att bestämmelserna om ersättningskraft byts ut mot nya bestämmelser om andelskraft. Dessa innebär emellertid till skillnad mot vattenlagsutredningens förslag att andelskraften konstrueras så att den i och för sig liksom ersättningskraften skall beaktas vid fastighetstaxering. Enligt de övergångsbestämmelser som föreslagits i fråga om VL skall äldre bestämmelser emellertid tillämpas i fråga om ersättningskraft som bestämts enligt äldre lag. Ändringarna i VL är avsedda att träda i kraft den 1 juli 1974. Beslutar riksdagen om sådana nya regler i VL som berör 1975 års taxering av vattenfallsfastigheter, kommer en kompletterande proposition angående hithörande fastighetstaxeringsfrågor att föreläggas riksdagen före nämnda taxering.

5 Hemställan

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att antaga inom finansdepartementet upprättat förslag till lag om
ändring i kommunalskattelagen (1928: 370).

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande
av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans
Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av
den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Agneta Heide

*Bilaga***Utkast till****Anvisningar för taxering av vattenfallsfastigheter**

bilagt promemorian (Ds Fi 1973: 15) angående taxering av vattenfallsfastigheter.

(Utkastet är avsett att ligga till grund för de anvisningar i ämnet, som RSV har att utfärda till ledning för 1975 års allmänna fastighets-taxering.)

Innehåll

A	Inledning	52
B	Uppskattning av marknadsvärdet av outbyggt vattenfall (fallvärde)	52
	B.1 Beräkning av normerande vattenföring (Q norm)	53
	B.2 Beräkning av taxeringsvattenföring (Q tax)	56
	B.3 Beräkning av taxeringseffekt (E tax)	58
	B.4 Beräkning av värde per effektenhet	58
	B.5 Uppskattning av utmålsvärde i vissa fall	60
C	Uppskattning av marknadsvärdet av vattenkraftverk	61
	C.1 Uppskattning av fallvärde	61
	C.2 Uppskattning av utmålsvärde	62
	C.3 Uppskattning av värde av byggnader	62
	C.3.1 Kostnader som skall medräknas	62
	C.3.2 Kostnader som inte skall medräknas	65
	C.3.3 Omräkning av faktisk anläggningskostnad enligt index	66
	C.3.4 Avskrivning av anläggningskostnad	66
	C.3.5 Spärr för avskrivning	67
	C.3.6 Jämkning av beräknat "värde av byggnader"	68
D	Beaktande av skyldighet att leverera ersättningskraft	68
E	Uppskattning av marknadsvärdet av regleringsdamm	70

A Inledning

Enligt 9 § kommunalskattelagen (KL) skall taxeringsvärde åsättas till det belopp som motsvarar 75 % av taxeringsenhetens marknadsvärde. Nämda värde skall bestämmas med hänsyn till det allmänna *prisläget* vid ingången av året före taxeringsåret i enlighet med de närmare föreskrifter RSV meddelar eller alltså med hänsyn till prisläget den 1 januari 1974. Enligt punkt 1 av anvisningarna till 9 § KL avses med marknadsvärdet för en taxeringsenhet det pris, som den sannolikt skulle betinga vid en försäljning. I samma anvisningspunkt anges att marknadsvärdet kan bestämmas enligt ortsprismetoden eller avkastningsmetoden eller produktionskostnadsmetoden. Den sistnämnda metoden innebär att man uppskattar marknadsvärdet med utgångspunkt i återanskaffningskostnaden, omräknad till nuvärde under beaktande av byggnadsålder, förslitning och sannolika varaktighetstid m. m.

Enligt 4 § tredje stycket KL skall taxeringen ske på grundval av fastighetens *beskaffenhet* vid taxeringsårets ingång dvs. den 1 januari 1975.

I punkt 3 av anvisningarna till 9 § KL ges speciella regler för uppskattning av marknadsvärdet av vattenfallsfastigheter dvs. vattenfall, vattenkraftverk och sådana regleringsdammar som i huvudsak är avsedda för reglering av vattnets avrinning till förmån för kraftproduktion i nedanför liggande strömfall. RSV:s nu ifrågavarande anvisningar anknyter till bestämmelserna i nyssnämnda punkt 3.

Det bör uppmärksammas att såväl punkt 3 av anvisningarna till KL som RSV:s anvisningar avser att tjäna till ledning vid beräkning av *marknadsvärdet* för fastigheter av ifrågavarande slag. Taxeringsvärdet skall utföras med 75 % därav.

B Uppskattning av marknadsvärdet av outbyggt vattenfall (fallvärde)

Enligt punkt 3 av anvisningarna till 9 § KL uppskattas fallvärdet efter storleken av taxeringseffekten och ett beräknat värde per effektenhet. Utgångspunkt för beräkning av taxeringseffekten är medelvattenföringen i vattendraget (M Q). Efter justering av medelvattenföringen med hänsyn till vattendragets hydrologiska karaktär och föreliggande årsregleringsmöjligheter erhålls den s. k. normerande vattenföringen vid fallet (Q norm). Sedan denna i sin tur justerats med hänsyn till föreliggande möjligheter till korttidsreglering erhålls den i punkt 3 av anvisningarna till 9 § angivna taxeringsvattenföringen (Q tax). Taxeringseffekten (E tax) uträknas därefter på grundval av taxeringsvattenföringen och bruttofallhöjden vid medelvattenföring.

Värdet per effektenhet bestäms på grundval av ett normalvärde, olika för olika flodområden. Sedan detta normalvärde justerats med hänsyn till olika på värdet inverkan omständigheter, erhålls fallvärdet genom att taxeringseffekten multipliceras med det justerade värdet per effektenhet.

De olika leden i beräkningsförfarandet behandlas i det följande vart för sig.

Innan de olika leden i beräkningsförfarandet tas upp till behandling må erinras om att större, outbyggda vattenfall — liksom utbyggda vattenfall — regelmässigt torde ingå i taxeringsenhet, som taxeras som annan fastighet. Det förekommer emellertid även att jordbruksfastighet med outbyggt vattenfall eller med del i sådant fall åsätts särskilt tillgångsvärde för vattenfallet.

Man kan förutsätta, att värdet av mindre, outbyggda vattenfall i framtiden kommer att minska med hänsyn till att kostnaderna för att bygga ut dem till kraftstationer bedöms vara alltför stora och att det alltså blir mera lönsamt för vederbörande fastighetsägare att täcka sitt strömbehov genom köp av elektrisk ström. Det bör även beaktas att vattenfall får anses sakna värde i sådana fall, där hinder för utbyggnad måste antas föreligga till följd av naturvårdsintressen eller andra, vattenkraften motstående intressen. På grund härav bör vid taxering av jordbruksfastighet med outbyggt vattenfall fastigheten endast undantagsvis åsättas särskilt tillgångsvärde för vattenfallet. Det sagda gäller dock inte falldelar ingående i sådant större strömfall eller fallkomplex som kan förväntas bli utbyggt.

Det bör anmärkas att vattenfall och falldelar, som ej kan förväntas bli utbyggda inom överskådlig framtid, regelmässigt får anses sakna särskilt värde. I fråga om delar av ett strömfall bör bedömningen av utbyggnadsfrågan göras med hänsyn till strömfallet i dess helhet (fallkomplexet).

Med hänsyn till de uttalanden, som från regeringens och riksdagens sida gjorts angående förhindrande av fortsatt utbyggnad av Torne och Kalix älvar samt Vindelälven och Pite älv, bör den *f. n. inte tillgodogjorda* vattenkraften i nämnda älvar inte åsättas fallvärde vid 1975 års allmänna fastighetstaxering.

B.1. Beräkning av normerande vattenföring (Q norm)

Undersökningar har visat att den justering av medelvattenföringen, som betingas av möjligheten till årsreglering för vattenfall med samma hydrologiska karaktär, är ganska entydigt bestämd av förhållandet mellan årsregleringsmagasinets storlek och den normala årsvattenmängden i vattenfallet. Med årsregleringsmagasinets storlek avses därvid hela det disponibla magasinet dvs. bruttomagasinet. Till följd härav är det möjligt att i tabellform ange storleken av den faktor, varmed medelvattenföringen skall multipliceras med hänsyn till årsregleringsmöjligheterna. Eftersom den normerande vattenföringen, såsom nämndes inledningsvis, är beroende ej blott av årsregleringsmagasinets storlek utan även av vattendragets hydrologiska karaktär måste tabellvärdena uppdelas i grupper, envar svarande mot en viss hydrologisk karaktär av vattenföringen vid platsen för fallet. De ifrågavarande värdena anges i tabell 1 här nedan. Uppgift om till vilken grupp ett vattenfall hör erhålls ur nedanstående hjälptabell, tabell 2. Om i brist på hydrologiska uppgifter tabell 2 inte kan användas, kan besked erhållas från Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, Box 12 108, 102 23 Stockholm 12, såväl om vattenfallets vattendragsgrupp som om dess medelvattenföring.

1

Årsregleringsmagasinets storlek i procent av den normala årsvattenmängden vid platsen för vattenfallet										
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Vattendragsgrupp A										
0	0,20	0,24	0,28	0,32	0,36	0,40	0,44	0,47	0,50	0,53
10	0,55	0,57	0,59	0,60	0,62	0,64	0,66	0,67	0,68	0,69
20	0,71	0,72	0,73	0,74	0,75	0,77	0,78	0,79	0,80	0,81
30	0,82	0,82	0,83	0,84	0,85	0,85	0,86	0,87	0,88	0,88
40	0,89	0,89	0,90	0,90	0,91	0,91	0,91	0,92	0,92	0,93
50	0,93	0,93	0,94	0,94	0,94	0,95	0,95	0,95	0,96	0,96
60	0,96	0,97	0,97	0,97	0,98	0,98	0,98	0,98	0,99	0,99
70	0,99	0,99	1,00	1,00	1,00	1,00	1,01	1,01	1,01	1,01
80	1,02	1,02	1,02	1,02	1,02	1,03	1,03	1,03	1,03	1,03
90	1,03	1,04	1,04	1,04	1,04	1,04	1,04	1,04	1,04	1,05
100	1,05	1,05	1,05	1,05	1,05	1,05	1,05	1,05	1,05	1,05
110	1,06	1,06	1,06	1,06	1,06	1,06	1,06	1,06	1,06	1,06
120	1,06									
Vattendragsgrupp B										
0	0,25	0,29	0,32	0,35	0,38	0,41	0,44	0,47	0,50	0,53
	osv. lika med A									
Vattendragsgrupp C										
0	0,30	0,33	0,36	0,39	0,41	0,43	0,45	0,47	0,50	0,53
	osv. lika med A									
Vattendragsgrupp D										
0	0,35	0,37	0,39	0,41	0,43	0,45	0,47	0,49	0,51	0,53
	osv. lika med A									
Vattendragsgrupp E										
0	0,40	0,42	0,44	0,46	0,47	0,48	0,49	0,51	0,52	0,53
	osv. lika med A									
Vattendragsgrupp F										
0	0,45	0,47	0,48	0,49	0,50	0,51	0,53	0,54	0,55	0,56
10	0,58	0,59	0,60	0,61	0,62	0,64	0,66	0,67	0,68	0,69
	osv. lika med A									
Vattendragsgrupp G										
0	0,50	0,52	0,53	0,54	0,55	0,56	0,57	0,58	0,59	0,60
10	0,61	0,62	0,63	0,64	0,65	0,66	0,67	0,68	0,69	0,70
20	0,71	0,72	0,73	0,74	0,75	0,77	0,78	0,79	0,80	0,81
	osv. lika med A									
Vattendragsgrupp H										
0	0,55	0,56	0,57	0,58	0,59	0,60	0,60	0,61	0,62	0,63
10	0,64	0,65	0,66	0,67	0,67	0,68	0,69	0,70	0,71	0,72
20	0,73	0,74	0,75	0,75	0,76	0,77	0,78	0,79	0,80	0,81
	osv. lika med A									
Vattendragsgrupp I										
0	0,60	0,61	0,62	0,62	0,63	0,64	0,64	0,65	0,66	0,67
10	0,67	0,68	0,69	0,70	0,70	0,71	0,72	0,73	0,74	0,74
20	0,75	0,76	0,76	0,77	0,78	0,79	0,79	0,80	0,81	0,82
30	0,82	0,82	0,83	0,84	0,85	0,85	0,86	0,87	0,88	0,88
	osv. lika med A									

[illegible]

Tabell 2. Hjälpstabell för vattendragens indelning i grupper efter deras hydrologiska karaktär vid platsen för vattenfallet

Oreglerad vattenföring med 75 % varaktighet i % av medelvatten- föringen	Vatten- drags- grupp	Oreglerad vattenföring med 75 % varaktighet i % av medelvatten- föringen	Vatten- drags- grupp
lägre än 12	A	48—52	I
13—17	B	53—57	K
18—22	C	58—63	L
23—27	D	64—69	M
28—32	E	70—76	N
33—37	F	77—83	O
38—42	G	84—91	P
43—47	H		

Vid begagnande av tabell 1 bör följande iaktas.

Vid uppskattning av årsregleringsmagasinets storlek skall hänsyn tas ej blott till de årsregleringar, som genomförts vid tiden för taxeringen, utan även till sådana årsregleringar som med sannolikhet väntas bli genomförda. Magasinsvolymen för en framtida årsreglering upptas med ett reducerat belopp avpassat efter den tid som väntas förflyta till dess regleringen genomförs. Om regleringen inte kan förväntas komma till stånd inom tio år, bör man dock i regel bortse från den ifrågavarande regleringsmöjligheten. Den bör beaktas endast om det är känt att regleringen planeras ske ehuru först efter mer än tio år.

Till ledning vid den reduktion av magasinetsvolymen, som enligt vad nyss sagts bör ske, kan lämpligen användas den i avsnitt B.4 intagna tabellen 5 med den därtill knutna kompletterande regeln. För ett icke utbyggt vattenfall skall dock uppskattningen av magasinetsvolymen för framtida årsregleringar ske med utgående från den tidpunkt då fallet beräknas vara utbyggt. Det bör nämligen observeras att den justering av värdet, som enligt avsnitt B.4 skall göras med hänsyn till tidpunkten för fallets utbyggnad, inbegriper även kraftvinsten av samtliga de regleringar som väntas vara genomförda till denna tidpunkt.

Sedan flottningen i vårt land numera är i huvudsak nedlagd, behöver hänsyn i regel inte tas till att vattenkraftens värde kan vara minskat på grund av skyldighet att avstå vatten för flottningsändamål. Skulle sådant avstående förekomma eller föreligger skyldighet att avstå vatten för annat ändamål, bör minskning av den normerande vattenföringen ske efter en skönsmässig bedömning. Sådan minskning, som förutsätts behöva ifrågakomma bara i undantagsfall, får göras endast om skyldighet att avstå vatten åvilar fastigheten såsom sådan och vattenkraftens värde därigenom påtagligt minskas. Sålunda minskad normerande vattenföring betecknas Q_{norm}^a .

B.2 Beräkning av taxeringsvattenföring (Q_{tax})

Som nämnts inledningsvis skall den normerande vattenföringen (Q_{norm} eller, i förekommande fall, Q_{norm}^a) justeras med hänsyn till föreliggande möjligheter till korttidsreglering. Härvid avses såväl korttidsreglering vid vattenfallet i fråga som korttidsreglering anordnad vid annat uppströms liggande kraftverk.

Faktorn för korttidsreglering anges i tabell 3. Faktorn har graderats efter förhållandet mellan utbyggnadsvattenmängden och medelvattenföringen vid platsen för vattenfallet. Vid utarbetandet av tabellen har beaktats att en högre utbyggnadseffekt medför ökade överföringsförluster och överföringskostnader. De i tabellen angivna värdena är reducerade med hänsyn därtill. För outbyggt vattenfall beläget i en redan mer eller mindre exploaterad älv kan utbyggnadsvattenmängden lämpligen bestämmas med ledning av förhållandena vid ovanför och nedanför liggande kraftverk. Föreligger ej denna möjlighet till jämförelse med andra fallsträckor bör göras en skönsmässig bedömning av storleken av utbyggnadsvattenmängden mot bakgrund av de regleringsmöjligheter, som kan förväntas föreligga vid tiden för fallets utbyggnad.

Tabell 3. Faktor för korttidsreglering

Utbyggnadsvattenmängd i förhållande till medelvattenföringen i vattenfallet	Flodområde				
	Dalälven, Klarälven och söder därom liggande vattendrag	Ljungan och Ljusnan	Ångermanälven och Indalsälven	Skellefte och Ume älv	Lule och Pite älv
1,0	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
1,5	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20
2,0	1,40	1,40	1,40	1,35	1,30
2,5	1,60	1,55	1,50	1,45	1,40
3,0	1,70	1,65	1,60	1,55	1,50
4,0	2,00	1,85	1,80	1,70	1,55
5,0	2,20	2,00	1,90	1,75	1,55
6,0 eller högre	2,35	2,10	1,95	1,75	1,55

För mellanliggande värden för utbyggnadsvattenmängden bestäms faktorn genom interpolering.

Vid tillämpning av tabell 3 bör beaktas, att vid bestämmandet av utbyggnadsvattenmängden hänsyn skall tas även till sådan utbyggnad av kraftverket som väntas bli genomförd i samband med en ännu inte genomförd korttidsreglering. Den *ökning* av utbyggnadsvattenmängden, som sålunda beräknas, bör emellertid reduceras med hänsyn till den tid som väntas förflyta till dess den utvidgade korttidsregleringen genomförs. Vid reduktionen bör användas den i avsnitt B.4 intagna tabellen 5. Om den utvidgade korttidsregleringen inte väntas vara genomförd inom tio år, bör man helt bortse från den ökning av utbyggnadsvattenmängden som kan föranledas av regleringen.

Vid tillämpningen av tabell 3 bör vidare beaktas att, om av vattendomstol meddelade vattenhushållningsbestämmelser innebär sådan inskränkning i regleringsrätten att regleringsnyttan avsevärt påverkas, faktorn för korttidsreglering bör i skälig mån jämkas nedåt. Sådana inskränkningar i regleringsrätten, som medför endast en mindre reduktion av regleringsnyttan, bör däremot inte föranleda någon jämkning av faktorn. För att jämkning skall ske bör alltså krävas, att vattenkraftens värde påtagligt minskas genom bestämmelserna i fråga.

B.3 Beräkning av taxeringseffekt (E tax)

Sedan taxeringsvattenföringen och bruttofallhöjden vid medelvattenföring bestämts (i m³/s resp. i m) erhålls taxeringseffekten uttryckt i naturkilowatt (nkW) enligt formeln $E \text{ tax} = 9,82 \times H \times Q_{\text{tax}}$, där talet 9,82 är jordaccelerationen och H fallhöjden.

Det bör uppmärksammas att fallhöjden H skall motsvara bruttofallhöjden vid medelvattenföring. Den fallhöjd, varmed här skall räknas, utgör sålunda hela den fallhöjd som ingår i taxeringsenheten. H är alltså vid ett utbyggt fall *inte* liktydigt med skillnaden mellan dämningssgränsen och vattenståndet i turbinavloppet.

Beträffande vattenfall, vars fallhöjd till en del ingår i ett årsregleringsmagasin, bör vidare uppmärksammas att nämnda del av fallhöjden upptages med ett i skäligen mån nedsatt värde. Nedsättningens storlek avpassas efter den ungefärliga längden av de tider under året, då olika delar av den i regleringsmagasinet ingående fallhöjden kan nyttiggöras i vattenfallet i fråga.

Exempel på beräkning av taxeringseffekt

Ett utbyggt vattenfall i mellansverige med en bruttofallhöjd av 20 m och en medelvattenföring av 100 m³/s och en beräknad utbyggnadsvattenmängd av 200 m³/s samt tillhörande vattendragsgrupp I beräknas bli utbyggt. Årsregleringsmöjligheter finns motsvarande 1 000 milj. m³, varav regleringar motsvarande 500 milj. m³ antas vara genomförda vid tidpunkten för kraftverkets utbyggande och 500 milj. m³ fem år därefter.

Medelvattenföring	100 m ³ /s
Normala årsvattenmängden	3 150 milj. m ³
Årsregleringsmagasin, totalt	1 000 milj. m ³
D:o reducerat $500 \div 0,8 \times 500 =$	900 milj. m ³
D:o i procent av årsvattenmängden	29 %
Faktor för normerade vattenföring enligt tabell 1	0,82
Beräknad utbyggnadsvattenmängd	200 m ³ /s
D:o i förhållande till medelvattenföringen	2
Faktor för korttidsreglering enligt tabell 3	1,40
Taxeringsvattenföring $0,82 \times 1,40 \times 100 =$	114,8 m ³ /s
Taxeringseffekt $9,82 \times 20 \times 114,8 =$	22 547 nkW

B.4 Beräkning av värde per effektenhet

Värdet i kr. per effektenhet dvs. per naturkilowatt bestäms på grundval av de i tabell 4 här nedan angivna normalvärdena.

Tabell 4. Normalvärden per naturkilowatt

Flodområde	Normalvärde kr./nkW
Torne och Kalix älvar	50
Lule och Pite älvar	160
Skellefte och Ume älvar	180
Ångermanälven och Indalsälven	200
Ljungan och Ljusnan	215
Dalälven, Klarälven och söder därom liggande vattendrag	280

Beträffande i tabellen ej angivna flodområden bestäms normalvärdet med ledning av värdena för närmast belägna, i tabellen upptagna flodområden.

Beträffande Torne och Kalix älvar samt Vindelälven och Pite älv bör beaktas det inledningsvis i avsnitt B gjorda uttalandet att den *f. n. inte tillgodogjorda* vattenkraften i dessa älvar inte bör åsättas fallvärde vid 1975 års allmänna fastighetstaxering.

Vad angår det för Torne och Kalix älvar ovan angivna normalvärdet bör vidare beaktas, att det angivna värdet utgör ett skönsmässigt bestämt, till nutid diskonterat värde avseende befintliga anläggningsars återstående drifttid.

Det för respektive vattenfall enligt tabell 4 gällande normalvärdet skall jämkas, uppåt eller nedåt, i den mån så är påkallat av hänsyn dels till överföringsavstånd och avsättningsförhållanden dels ock till utbyggnadsförhållandena vid fallet samt kostnaderna för anordnande av sådan årsreglering, som beaktats vid beräkning av taxeringseffekten. Därjämte skall vidtas den nedsättning av normalvärdet, som betingas av den tid vilken väntas förflöta innan fallet blir utbyggt. Hänsyn till nämnda tre jämkningsgrunder tas genom jämkningsfaktorer, betecknade c_1 , c_2 och c_3 , med vilka normalvärdet multipliceras.

Jämkningsfaktorn c_1

Denna faktor avser att justera normalvärdet per kW med hänsyn till överföringsavstånd och avsättningsförhållanden.

Hänsyn till överföringsavstånd och avsättningsförhållanden har i stort tagits dels genom att normalvärdet bestämts under antagande att utvunnen kraft överförs till stamlinjenätet eller förbrukningsorten på en 50 km lång ledning och dels genom att normalvärdet graderats med lägre värden ju längre norrut fallet ligger. Genom jämkningsfaktorn c_1 skall emellertid de ytterligare justeringar vidtas som kan vara motiverade på grund av de närmare omständigheterna i fråga om läge och avsättningsförhållanden. Bl. a. måste beaktas betydelsen av vattenkraften med hänsyn till dess belägenhet i förhållande till folkrika områden och industricentra. Justering bör dock inte ske vid obetydliga avvikelser från de förhållanden som förutsatts vid normalvärdets bestämmande.

Jämkningsfaktorn bör i regel inte överstiga 1,1 eller understiga 0,9.

Jämkningsfaktorn c_2

Denna faktor avser att justera normalvärdet per kW med hänsyn dels till utbyggnadsförhållandena vid fallet, såsom dess höjd och längsträckthet samt grundens beskaffenhet och transportkostnader m. m., och dels till kostnaderna för anordnandet av sådan årsreglering som beaktats vid beräkning av taxeringseffekten.

Är de totala utbyggnadskostnaderna, däri inräknat även den på anläggningen kommande andelen i ovannämnda regleringskostnader, lägre än vad som kan anses normalt för flodområdet i fråga, skall normalvärdet jämkas uppåt. Är kostnaderna högre, jämkas normalvärdet nedåt. Någon jämkning bör dock inte ske vid obetydliga avvikelser från vad som i fråga om utbyggnadskostnader kan anses normalt för flodområdet.

Jämkningsfaktorn bör i regel inte överstiga 1,3 eller understiga 0,9.

Vid prövning av frågan om vad som beträffande utbyggnadskostna-

der kan anses normalt för ett visst flodområde måste beaktas, att de *genomsnittliga* utbyggnadsförhållandena är olika för olika flodområden. Om de genomsnittliga utbyggnadsförhållandena för en viss älv uppenbarligen är goda, bör detta föranleda att jämningsfaktorn c_2 bestäms till minst 1,1 för de strömfall i älven, där utbyggnadskostnaderna bedöms vara varken lägre eller högre än vad som kan anses normalt för strömfall i älven i fråga. För älvar, där utbyggnadsförhållandena genomsnittligt inte är särskilt goda, bör däremot jämningsfaktorn c_2 bestämmas till 1,0 för sådana strömfall där utbyggnadskostnaderna bedöms vara varken högre eller lägre än vad som kan anses normalt för den älv varom fråga är.

I fråga om outbyggda vattenfall må anmärkas att ju högre utbyggnadskostnaderna beräknas bli, desto längre dröjer det i allmänhet innan anläggningen blir utförd. Faktorn c_2 kan därför sägas i viss mån ingå i faktorn c_3 , vilket i fråga om outbyggda vattenfall bör beaktas vid bestämmande av faktorn c_2 .

RSV avser att före det egentliga taxeringsarbetets början kalla konsulenterna för taxering av vattenfallsfastigheter till ett möte för diskussion bl. a. om principerna för bestämning av jämningsfaktorerna c_1 och c_2 .

Jämningsfaktorn c_3

Denna faktor avser att möjliggöra den justering nedåt av normalvärdet per nKw, som betingas av den tid vilken väntas förflyta innan fallet blir utbyggt. Denna tid omfattar även tiden för utbyggandet. Vid justeringen tillämpas den faktor som för respektive utbyggnadstider anges i nedanstående tabell 5.

Tabell 5. Justering av normalvärden med hänsyn till tiden för fallets utbyggnad.

<i>Antal år till dess fallet blir utbyggt</i>	<i>Faktor c_3</i>
0—1	1,0
2—3	0,9
4—5	0,8
6—7	0,7
8—10	0,6

Om fallet inte kan förväntas bli utbyggt inom tio år från den tidpunkt taxeringen avser, dvs. den 1 januari 1975, bör faktorn c_3 i allmänhet sättas till 0; dock att, om det är känt att utbyggnad av fallet planeras att ske ehuru först efter mer än tio år, faktorn c_3 bör efter omständigheterna sättas med högst 0,4 och lägst 0,1.

B.5 Uppskattning av utmålsvärde i vissa fall

Om till ett såsom annan fastighet taxerat outbyggt vattenfall hänförs viss mark på land, avsedd att användas för ett blivande vattenkraftverk, redovisas jämväl utmålsvärde vid taxering av sådan fastighet. Därvid tillämpas de regler som anges i avsnitt C.2 rörande uppskattning av utmålsvärde för kraftverk.

C Uppskattning av marknadsvärdet av vattenkraftverk

Inledningsvis må nämnas att med vattenkraftverk avses, förutom vattenkraftverk för elproduktion, även den kraftproducerande delen av en direktdriven anläggning. I kvarnar, sågar och liknande direktdrivna anläggningar är emellertid den kraftproducerande delen ofta så obetydlig i förhållande till anläggningen i övrigt, att värdet av anläggningen i dess helhet lämpligen bör uppskattas enligt de för taxering av fastighet i allmänhet gällande grunderna dvs. enligt ortsprismetoden.

För övriga fall anges i punkt 3 av anvisningarna till 9 § KL att marknadsvärdet *kan* uppskattas med utgångspunkt i avkastningen därav under beaktande av dels anläggningens påräkneliga varaktighetstid och dels att viss del av det enligt denna metod uppskattade värdet kan belöpa på regleringsdamm som skall taxeras särskilt. Vidare anges i punkt 3 att, då tillfredsställande uppgifter för tillämpning av avkastningsmetoden vanligen ej torde stå till förfogande, *bör* marknadsvärdet av vattenkraftverk i regel uppskattas enligt de i anvisningspunkten angivna reglerna dvs. i huvudsak enligt produktionskostnadsmetoden. Produktionskostnadsmetoden sådan den utformats i anvisningspunkt 3 är sålunda den primära metoden för bestämmande av ett vattenkraftverks marknadsvärde, medan avkastningsmetoden i viss mån har karaktär av kontrollmetod.

Vid tillämpning av produktionskostnadsmetoden bestäms särskilt för sig värdet av vattenfallet (fallvärde), värdet på mark på land (utmålsvärde) och värdet av kraftverket i övrigt (värde av byggnader). Summan av dessa värden, efter avdrag för skyldighet att leverera ersättningskraft respektive tillägg för rätt till sådan kraft, anses som anläggningens marknadsvärde. De olika posterna behandlas i det följande var för sig.

C.1 Uppskattning av fallvärde

Vattenfallet uppskattas såsom om det vore utbyggt och enligt de regler som angetts i det föregående. Därvid iakttas — vad angår de i avsnitt B.2 angivna bestämmelserna — att faktorn för korttidsreglering beräknas på grundval av den faktiska utbyggnadsvattenmängden vid kraftverket eller, i förekommande fall, på grundval av den större utbyggnadsvattenmängd, som beräknas föreligga efter genomförandet av planerad korttidsreglering. Den *ökning* av utbyggnadsvattenmängden, som sålunda beräknas, reduceras på sätt i avsnitt B.2 sägs. Såsom i nämnda avsnitt anges, bör hänsyn inte tas till sådan ökning av utbyggnadsvattenmängden, som kan föranledas av en reglering vilken inte väntas vara genomförd inom tio år.

I vissa fall bör dock det värde, som erhålls enligt förenämnda regler, jämkas nedåt. Så bör ske om det föreligger grundad anledning att anta, att vattenkraften i fallet inte kommer att tillgodogöras efter det att det befintliga kraftverket blivit nedslitet och tagits ur drift. I sådant fall bör normalvärdet per effektenhet jämkas nedåt så att värdet av vattenfallet kommer att avse endast kraftverkets återstående drifttid. Jämkningsbör ske genom att normalvärdet per effektenhet multipliceras — förutom med jämningsfaktorerna c_1 , c_2 och c_3 enligt de regler som angetts i det föregående — med den faktor som anges i nedanstående tabell 6. Faktorn har i tabellen betecknats c_4 .

Tabell 6. Jämningsfaktor med hänsyn till kraftverkets återstående drifttid

<i>Kraftverkets återstående drifttid</i>	<i>Faktor c_4</i>
1 — 5 år	0,2
6 — 10 "	0,4
11 — 20 "	0,6
över 20 år	1,0

Vad angår Torne och Kalix älvar bör i förevarande sammanhang beaktas att — såsom angetts i avsnitt B.4 — det för dessa älvar angivna normalvärdet utgör ett skönmässigt bestämt, till nutid diskonterat värde avseende befintliga anläggningars återstående drifttid. Eftersom normalvärdet sålunda är bestämt med hänsyn till den återstående drifttiden, bör givetvis någon justering av fallvärdet genom tillämpning av jämningsfaktorn c_4 inte ifrågakomma för nämnda båda älvar.

C.2 Uppskattning av utmålsvärde

Utmål för kraftverk utgörs av den mark på land, som tas i anspråk för anläggningen med tillhörande personalbostäder. Utmålet uppskattas enligt de för taxering av fastighet i allmänhet gällande grunderna, dvs. enligt ortsprismetoden. Därvid bör beaktas att, om kraftverket ligger långt från bebyggda trakter, priset för marken regelmässigt bör sättas lågt.

C.3 Uppskattning av värde av byggnader

Ett kraftverks värde, utöver fallvärde och utmålsvärde, redovisas såsom värde av byggnader. Detta värde bestäms med ledning av kostnaderna för anläggandet av kraftverket. Kostnaderna omräknas enligt prisindex till värdet per den 1 januari 1974 och nedskrivs med hänsyn till den värdeminskning, som genom ålder och bruk inträtt fram till nämnda dag. I vissa fall vidtas därjämte en ytterligare justering av värdet på sätt som anges nedan i avsnitt C.3.6.

C.3.1 Kostnader som skall medräknas

Vid uppskattning av värde av byggnader skall, med de undantag som anges i avsnitt C.3.2, medräknas samtliga kostnader för anläggandet av kraftverket. Sålunda skall medräknas kostnader för konstruktionsarbeten, administration, ersättningar för skada på mark och andra ersättningar för skada eller intrång, anordningar till skydd för fisket eller, i förekommande fall, till förhindrande av olägenheter för flottningen, uppförandet av kraftstationsbyggnaden med maskinell, till fastighet hänförlig utrustning samt övriga för kraftverkets drift erforderliga byggnader, bostadshus för personal därunder inbegripna, dammbyggnader, i övrigt på jorden eller i vattnet uppförda konstruktioner av olika slag — däribland skadeförebyggande invallningar samt vägar och broar, vilka uteslutande eller delvis tjänar kraftverkets behov — tunnlar eller andra utrymmen under jord, åstadkomna genom sprängning eller annorledes, samt rensningar. Vidare medräknas kostnader som avser provisoriska anordningar för kraftverksbyggandet såsom provisoriska bostä-

der för arbetarna eller andra provisoriska byggnader samt provisoriska vägar, broar och lastplatser eller som avser allmänna kostnader såsom för sjukvård, semester, renhållning m. m. Den omständigheten att kostnaderna avser fastighet, som ej ingår i den taxeringsenhet på vilken kraftverket är beläget, utgör inte hinder för att kostnaderna medräknas.

Vad särskilt angår frågan vilka maskiner och andra tillbehör m. m., som skall hänföras till fastighet och medräknas vid bestämmandet av anläggningskostnaden, bör följande beaktas.

Enligt 2 kap. 1 § första stycket jordabalken hör till fastighet — förutom byggnad — ledning, stängsel och annan anläggning, som anbragts i eller ovan jord för stadigvarande bruk. Begreppet "ovan jord" omfattar även sådana fall då en anläggning vilar "på" jorden. De ifrågavarande s. k. markanläggningarna hör, liksom byggnaderna, civilrättsligt till fastigheten och skall medräknas i anläggningskostnaden och därmed i taxeringsvärdet. Till markanläggningar varom nu är fråga bör hänföras utomhusställverk och utomhus uppställda transformatorer.

Emellertid gäller enligt 5 § 5 mom. KL, att från skatteplikt är undantagen ledning ingående i det elektriska kraftöverförings- eller kraftdistributionsnätet liksom transformator- eller kopplingsstation, som hör till detta nät. Vidare gäller enligt 9 § tredje stycket KL, att taxeringsvärde inte skall åsättas sålunda undantagna ledningar och stationer. Vid bestämmandet av ett kraftverks taxeringsvärde skall därför medräknas endast värdet av sådana i anslutning till kraftverket uppförda utomhusställverk och utomhus uppställda transformatorer, som är avsedda att betjäna endast kraftverket i fråga.

Enligt 2 kap. 1 § andra stycket jordabalken gäller att även sådan anläggning, som är uppförd *utanför* en fastighet, hör till fastigheten om anläggningen är avsedd för stadigvarande bruk vid utövning av servitut till förmån för fastigheten och inte hör till den fastighet där den finns. Samma regel tillämpas för fastighetstaxeringens del. I enlighet härmed gäller att om ett sådant ställverk eller en sådan transformator, som direkt hör till ett kraftverk, skulle med servitutsrätt stå på annan fastighet än utmålsfastigheten, skall värdet av ställverket eller transformatorn medräknas vid bestämmandet av kraftverkets taxeringsvärde.

Till byggnad hör, enligt 2 kap. 2 § första stycket jordabalken, fast inredning och annat varmed byggnaden blivit försedd, om det är ägnat till stadigvarande bruk för byggnaden eller del av denna, såsom fast avbalkning, hiss, ledstång, ledning för vatten, värme, ljus eller annat med kranar, kontakter och annan sådan utrustning, värmepanna, element till värmeledning, kamin, kakelugn, innanfönster, markis, brandredskap, civilförsvarsmateriel och nyckel. Enligt andra stycket i 2 kap. 2 § hör därjämte i regel till byggnad, såvitt angår "fabrikslokal", kylsystem och fläktmaskineri. De angivna s. k. byggnadstillbehören hör civilrättsligt till byggnaden och skall medräknas i anläggningskostnaden och därmed i taxeringsvärdet. Reservdelar och dubletter till nyss angivna föremål räknas däremot inte som byggnadstillbehör och medräknas inte i anläggningskostnaden eller i taxeringsvärdet.

I fråga om sådana specialfastigheter, som t. ex. kraftverksbyggnader utgör, räknas emellertid — utöver vad som angivits i nästföregående stycke — även vissa andra i byggnaderna befintliga maskiner som byggnadstillbehör. Dessa maskiner hör civilrättsligt till fastigheten och kostnaden för desamma skall medräknas i anläggningskostnaden. Förutsätt-

ningen för att de skall medräknas är att de representerar stora värden och i regel har avsevärd storlek. I enlighet härmed bör i anläggningskostnaden för ett kraftverk medräknas kostnaderna för följande byggnadstillbehör nämligen turbiner och generatorer samt i kraftverksbyggnaderna monterade traverser, ställverk och transformatorer. Detsamma gäller beträffande för kraftverkets behov avsedda traverser och bockkranar i de fall då de till dessa hörande spåren helt eller delvis vilar på byggnadsdelar, som ingår i kraftverket. Vidare bör medräknas sådana hjälpmaskinerier som erfordras för att de nämnda huvudmaskinerna skall kunna fungera, t. ex. kyl- och oljepumpar samt kontrollorgan.

I anläggningskostnaden för ett kraftverk skall även inräknas en uppskattad kostnad för ränteförlust under byggnadstiden. Beräkningen härav bör ske på följande sätt.

Ränteförlust anses uppstå på de kostnader som nedlagts intill det år då kraftverket tas i bruk. Ränteförlusten för de under ett visst år nedlagda kostnaderna anses i sin helhet belöpa på året i fråga och beräknas från mitten av det år, då kostnaden nedlades, till ingången av det år då kraftverket togs i bruk. Beräkningen sker med tillämpning av enkel ränta och den räntefot som anges i nedanstående tabell 7 för det år, då de egentliga byggnadsarbetena påbörjades. För under byggnad varande kraftverk räknas ränteförlusten fram till den 1 januari 1975.

Tabell 7. Tabell för beräkning av ränteförlust under byggnadstiden.

År	Räntefot, %
1912 eller tidigare	5,25
1913—1917	5,75
1918—1922	6,25
1923—1932	5,25
1933—1934	4,5
1935—1950	3,75
1951—1955	4,0
1956—1959	5,5
1960—1966	6,25
1967—1968	6,75
1969—1971	7,75
1972—1973	7,5
1974	?

Exempel

Kraftverksbygget påbörjades under år 1952 med vissa förberedande arbeten som tillfartsvägar m. m. varefter det egentliga byggnadsarbetet pågick under åren 1953—1957. Under år 1958 förekom vissa avslutningsarbeten. Anläggningens första aggregat togs i drift i september 1957. De under respektive år nedlagda faktiska kostnaderna framgår av nedanstående uppställning.

Enligt det valda exemplet påbörjades det egentliga byggnadsarbetet år 1953. Ränteförlusten skall alltså beräknas efter en räntefot av 4 %. Enligt exemplet gäller vidare att kraftverket togs i drift år 1957. Ränteförlusten skall alltså beräknas för tiden fram till den 1 januari 1957.

År	Faktisk kostnad, M kr.	Tillägg för ränta %	Beräknad faktisk kostnad M kr.
1952	0,1	$4,5 \times 4 = 18$	$1,18 \times 0,1 = 0,118$
1953	5,0	$3,5 \times 4 = 14$	$1,14 \times 5,0 = 5,700$
1954	15,0	$2,5 \times 4 = 10$	$1,10 \times 15,0 = 16,500$
1955	20,0	$1,5 \times 4 = 6$	$1,06 \times 20 = 21,200$
1956	20,0	$0,5 \times 4 = 2$	$1,02 \times 20 = 20,400$
1957	12,0	0	12,000
1958	2,0	0	2,000
			77,918

Vid mera betydande ombyggnader eller utvidgningar av kraftverk beräknas ränteförlust på motsvarande sätt som vid nyanläggningar.

C.3.2 *Kostnader som inte skall medräknas*

Vid uppskattning av värde av byggnader för ett kraftverk skall i anläggningskostnaden *inte* medräknas kostnader för förvärv av sådan rätt till vattenfall och utmål, till vilken hänsyn skall tas vid fallvärdets och utmålsvärdets bestämmande. Inte heller skall medräknas kostnader för byggnader eller arbeten, till vilkas värden hänsyn skall tas vid taxering av annan taxeringsenhet än den på vilken kraftverket är beläget.

Såsom angetts i avsnitt C.3.1 skall taxeringsvärde inte åsättas de på kraftöverförings- eller kraftdistributionsnätet befintliga ställverken och transformatorerna. Till de sålunda undantagna anläggningarna bör hänföras även sådana utomhusställverk och utomhus uppställda transformatorer, som visserligen står på det ifrågavarande kraftverkets utmålsområde men som betjänar jämväl annat eller andra kraftverk än detta.

I fråga om kostnaderna för *andra* maskiner eller *annan* utrustning än den, som omnämnts i avsnitt C.3.1, bör följande beaktas.

Enligt 2 kap. 3 § jordabalken gäller visserligen — i fråga om fastighet som helt eller delvis är inrättad för industriell verksamhet — att till fastigheten civilrättsligt hör även andra maskiner och annan utrustning än de byggnadstillbehör som omnämnts i avsnitt C.3.1 här ovan. Enligt angivna lagrum hör sålunda till fastigheten, förutom nämnda byggnadstillbehör, maskin och annan utrustning, som tillförts fastigheten för att användas i verksamheten huvudsakligen på denna, dock ej fordon, kontorsutrustning och handverktyg. Värdet av dessa s. k. industritillbehör skall emellertid enligt 5 § 5 mom. KL inte ingå i taxeringsvärdet. Värdet av industritillbehören skall sålunda inte heller medräknas i anläggningskostnaderna för ett kraftverk. — I sammanhanget må nämnas att med "fordon" inte avses sådana som löper på skenor t. ex. traverser och lyftkranar.

Vad slutligen angår sådana på en fastighet befintliga maskiner m. m. som civilrättsligt är att hänföra till lös egendom, t. ex. fordon, kontorsutrustning och handverktyg, skall värdet därav självfallet inte medräknas i anläggningskostnaden för ett kraftverk eller i dess taxeringsvärde.

I detta sammanhang må anmärkas att endast sådana anläggningsdelar skall medräknas, som ingår i anläggningen vid den tidpunkt taxeringen avser dvs. den 1 januari 1975. Om en anläggningsdel blivit utbytt mot en ny, skall således bland anläggningskostnaderna medräknas endast kostnaden för den nya anläggningsdelen och kostnaden för den utbytta delen lämnas ur räkningen. Detta gäller även om utbytet skett innan den utbytta delen helt avskrivits.

C.3.3 Omräkning av faktisk anläggningskostnad enligt index

I nästföregående båda avsnitt har angetts vilka kostnader som skall medräknas i förevarande sammanhang. Den sålunda bestämda faktiska anläggningskostnaden skall omräknas till nuvärde. Eftersom marknadsvärde — och därmed även taxeringsvärde — skall bestämmas med hänsyn till det allmänna prisläget vid ingången av året före taxeringsåret dvs. med hänsyn till prisläget den 1 januari 1974 skall omräkningen dock avse tidpunkten den 1 januari sistnämnda år. Omräkningen sker med hjälp av den i nedanstående tabell 8 intagna indexserien. För att underlätta omräkningen har i tabellen såsom "omräkningstal" för respektive år angetts kvoten mellan 1973 års index och index för det år då kostnaden nedlagts.

Tabell 8. Tabell utvisande index samt mot index svarande omräkningstal

År	Index	Omräk- nings- tal	År	Index	Omräk- nings- tal	År	Index	Omräk- nings- tal
1900 el. tidigare	31	7,74	1924	56	4,29	1949	95	2,53
1901	31	7,74	25	55	4,36	1950	100	2,40
02	32	7,50	26	54	4,44	51	113	2,12
03	32	7,50	27	53	4,53	52	126	1,90
04	32	7,50	28	52	4,62	53	125	1,92
05	33	7,27	29	51	4,71	54	124	1,94
06	33	7,27	1930	50	4,80	55	128	1,88
07	33	7,27	31	49	4,90	56	135	1,78
08	34	7,06	32	48	5,00	57	141	1,70
09	34	7,06	33	47	5,11	58	141	1,70
1910	34	7,06	34	48	5,00	59	143	1,68
11	35	6,86	35	49	4,90	1960	148	1,62
12	35	6,86	36	50	4,80	61	150	1,60
13	36	6,67	37	52	4,62	62	153	1,57
14	36	6,67	38	53	4,53	63	154	1,56
15	46	5,22	39	55	4,36	64	156	1,54
16	62	3,87	1940	61	3,93	65	159	1,51
17	88	2,73	41	68	3,53	66	162	1,48
18	119	2,02	42	74	3,24	67	167	1,44
19	123	1,95	43	78	3,08	68	171	1,40
1920	120	2,00	44	79	3,04	69	181	1,33
21	81	2,96	45	81	2,96	1970	196	1,22
22	62	3,87	46	85	2,82	71	210	1,14
23	58	4,14	47	90	2,67	72	225	1,07
			48	94	2,55	73	240*	1,00
						74	240	1,00

* Avser första halvåret 1973.

C.3.4 Avskrivning av anläggningskostnad

Sedan den faktiska anläggningskostnad, som enligt avsnitt C.3.1 och C.3.2 skall medräknas, omräknats till värdet per den 1 januari 1974, beräknas avskrivning på detta nyanläggningsvärde. Därvid beaktas att avskrivning ej får beräknas för kostnad, som avser ersättningar för skada eller intrång, eller för därmed sammanhängande utrednings- och rättegångskostnader. Övriga kostnader fördelas på dels kostnader för vatten- och husbyggnader — innefattande grävning, sprängning, jord- och sten- fyllning, vattenbyggnader för kraftverk och dammar inkl. tuber m. m.

samt kraftstationsbyggnader och övriga hus — *dels ock* kostnader för maskinutrustning, innefattande turbiner, generatorer, luckor, ställverk, transformatorer, traverser och bockkranar samt sådana hjälpmaskinerier, som erfordras för att de omnämnda huvudmaskinerna skall kunna fungera, t. ex. kyl- och oljepumpar samt kontrollorgan.

Avskrivning sker för vatten- och husbyggnader med 2 % för år och för maskinutrustning med 4 % för år. Avskrivning beräknas för helt kalenderår med början året efter det då kostnaden nedlagts t. o. m. år 1973.

I de undantagsfall där möjlighet saknas att uppdelna anläggningskostnaderna i de tre förenämnda kostnadsgrupperna — ej avskrivningsbara tillgångar, vatten- och husbyggnader samt maskinutrustning — får avskrivning ske på hela det sammanlagda beloppet efter 2,5 % för år. Detta torde endast kunna bli aktuellt för vissa äldre kraftverk, i regel av liten omfattning, för vilka detaljerad bokföring inte föreligger, i vart fall inte för tidigare år.

De angivna procenttalen för avskrivning får jämkas beträffande visst kraftverk, om så finns påkallat med hänsyn till föreliggande särskilda omständigheter.

C.3.5 Spärr för avskrivning

En oinskränkt avskrivning enligt förut angivna procentsatser skulle i fråga om äldre men i fullt bruk varande kraftverk kunna medföra ett oskäligt lågt "värde av byggnader". För att motverka en sådan effekt av avskrivningsreglerna bör tillämpas en spärr för värdenedsättning genom avskrivning. För undvikande av missförstånd må emellertid framhållas att nämnda spärr givetvis inte är tillämplig vid den avskrivning, som medges i samband med inkomsttaxeringen, utan tillämpas endast vid uppskattning av det marknadsvärde som skall ligga till grund för bestämmande av taxeringsvärdet för kraftverket i fråga.

Ovan nämnda spärr innebär att anläggningskostnaderna för vatten- och husbyggnader samt maskinutrustning, efter indexmässig uppräknings till nyanläggningsvärde i enlighet med vad som angetts i det föregående, i regel inte får avskrivas mer än att de nämnda tillgångarnas värden efter avskrivning sammantagna uppgår till 35 % av deras nyanläggningsvärde.

I de undantagsfall där möjlighet saknas att uppdelna anläggningskostnaderna i de förut omnämnda tre kostnadsgrupperna — ej avskrivningsbara tillgångar, vatten- och husbyggnader samt maskinutrustning — innebär spärren att nyanläggningsvärdet i regel inte får avskrivas mer än att värdet uppgår till 35 % av nyanläggningsvärdet inkl. de ej avskrivningsbara tillgångarna.

Som förut angetts innebär spärren, att nyanläggningskostnaderna "i regel" inte får genom avskrivning nedbringas mer än vad ovan angetts. Detta betyder att 35 %-spärren får underskridas då så finns påkallat av sakliga skäl. Spärrvärdet bör sålunda jämkas nedåt i skälig mån om kraftverkets återstående varaktighetstid bedöms vara kort eller om det visas att underhålls- eller personalkostnaderna för kraftverket av viss anledning är onormalt stora. Vidare bör i fråga om äldre kraftverk spärrvärdet jämkas nedåt i skälig mån, om enligt nutida uppfattning kraftverket är konstruerat på ett icke rationellt sätt och det enligt indexuppräknade nyanläggningsvärdet därför bedöms vara för högt. Då fråga om underskridande av 35 %-spärren uppkommer bör den vägledande

synpunkten vara, att eventuellt föreliggande särskilda omständigheter av beskaffenhet att med sannolikhet minska marknadsvärdet bör föranleda en sänkning av det för spärren gällande procenttalet.

C.3.6 Jämkning av beräknat "värde av byggnader"

De anvisningar, som meddelats i avsnitt C.3.3—C.3.5, syftar till att för resp. kraftverk möjliggöra en beräkning av "värde av byggnader" på grundval av den till nuvärde omräknade anskaffningskostnaden, vederbörligen avskriven med hänsyn till ålder och bruk. Det sålunda framtagna värdet inbegriper emellertid inte — såsom fallet är med ett enligt ortsprismetoden beräknat marknadsvärde — den vinst som kan vara att påräkna vid en försäljning av anläggningen. Det enligt bestämmelserna i förenämnda avsnitt beräknade "värde av byggnader" bör därför justeras för att hänsyn i möjlig mån skall kunna tas till den vinst som kan vara att påräkna vid en försäljning.

I syfte att åstadkomma en sådan justering skall den omräknade anskaffningskostnaden jämkas. Jämkningsfaktorn beräknas på grundval av en bedömning i stort av kraftverkets godhet ur lönsamhetssynpunkt. Bedömningen skall sålunda ske på grundval av, å ena sidan, kraftverkets produktionsförmåga och dess läge i förhållande till betydelsefulla avsättningsområden och, å andra sidan, anläggnings-, drifts och underhållskostnaderna för kraftverket samt kostnaderna för däri nyttiggjorda regleringar. Bedömningen skall utmynna i att kraftverket hänförs till en av de godhetsklasser som avses i nedanstående uppställning. I uppställningen anges även den faktor, varmed det enligt avsnitt C.3.3—C.3.5 beräknade "värde av byggnader" bör jämkas i fråga om kraftverk hänförliga till resp. klasser.

<i>Kraftverket uppskattat efter dess godhet ur lönsamhetssynpunkt</i>	<i>Jämkningsfaktor</i>
Mindre gott	1,0
Normalt	1,1
Gott	1,2
Mycket gott	1,3

Det värde, som erhålls såsom resultat av jämkningen, upptas som "värde av byggnader". Om reduktion av detta värde med hänsyn till eventuell skyldighet att leverera ersättningskraft ges anvisningar i nästföljande avsnitt.

Såsom angetts i avsnitt B.4 avser RSV att före det egentliga taxeringsarbetets början kalla konsulenterna för taxering av vattenfallsfastighet till ett möte för diskussion bl. a. om principerna för bestämning av jämkningsfaktorerna c_1 och c_2 . Vid detta möte avses överläggningar skola ske jämväl i fråga om principerna för nu ifrågakvarande jämkningsförfarande.

D Beaktande av skyldighet att leverera ersättningskraft

Vid uppskattning av kraftverks värde skall avdrag ske dels för skyldighet att leverera ersättningskraft, grundad på vattenlagen, dels ock för ersättningskraft som enligt avtal utgår såsom vederlag för av kraftverkets ägare förvärvat ägande- eller servitutsrätt till i kraftverket till-

godogjord vattenkraft. Rätt till avdrag föreligger oavsett om avtalet fastställts av vattendomstol eller om så ej skett. Såsom förutsättning för avdrag i sistnämnda fall gäller dock, att skyldigheten att tillhandahålla ersättningskraften enligt avtalet är knuten till kraftverket och rätten till kraften knuten till i avtalet angiven fastighet samt att kraftleveransen inte begränsats till att avse endast viss tid.

Ersättningskraft kan utgå antingen som s. k. nettokraft (frikraft) eller som s. k. bruttokraft. I förstnämnda fall har ersättningstagarens skyldighet att gälda uttagningskostnad, dvs. vederlag för kraftens uttagande och överföring, fullgjorts genom att kraftbeloppet minskats ned till det för nettokraften fastställda kraftbeloppet. I sådant fall är ersättningskraftens värde lika med bruttovärdet av det utgående kraftbeloppet. Om ersättningskraften däremot lämnas såsom bruttokraft, har ersättningstagaren att lämna ersättning i pengar för kraftens uttagande och överföring. Värdet av kraften erhålls då genom att från dess bruttovärde avdrag görs med hänsyn till uttagningskostnaden. Därvid beaktas dels den kapitaliserade årliga kostnaden för kraftverkets drift och underhåll, dels den del av anläggningskostnaden som den 1 januari 1974 ännu inte erlagts.

Såsom kraftens bruttovärde anses dess pris vid kraftverkswäggen. I fråga om uttagningskostnaden gäller vad som bestämts av vederbörande domstol. Då fråga är om ersättningskraft, som utgår enligt ett av domstol inte fastställt avtal, bör uttagningskostnaden, där omständigheterna inte föranleder till annat, bestämmas i enlighet med vad som angetts i avtalet.

Kapitalisering av ersättningskraftens årsvärde bör ske efter en räntefot av 5 %.

Det bör observeras att ersättningskraftens värde *inte* får bestämmas såsom en mot ersättningstagarens fallhöjd svarande andel av kraftverkets beräknade nuvärde före avdrag av ersättningskraftens värde.

Värdet av ersättningskraften avdras från det "värde av byggnader" som bestämts för kraftverket i fråga.

Vid taxering av ersättningstagarens fastighet skall tillägg göras för rätten till ersättningskraft. Tillägg bör i regel göras med det belopp, varmed avdrag för skyldigheten att tillhandahålla kraften fått göras vid taxering av ersättningsgivarens fastighet. Om ersättningstagaren kan tillgodogöra sig endast en del av kraften eller endast kan nyttiggöra sig den på sådant sätt, att värdet därav för honom är avsevärt lägre än för ersättningsgivaren, bör emellertid tillägget jämkas till detta lägre värde. Skulle, å andra sidan, ersättningstagaren kunna nyttiggöra sig kraften så att dess värde för honom är avsevärt högre än för ersättningsgivaren, bör tillägget på motsvarande sätt jämkas uppåt.

Värdet av ersättningskraften redovisas i fråga om jordbruksfastighet såsom värde av särskilda tillgångar. Beträffande annan fastighet inräknas värdet i markvärdet.

Skulle rätt till ersättningskraft vara förenad med strömfallsfastigheten eller annan fastighet, som i sin helhet ingår i kraftverksanläggningen, skall värdet av ersättningskraften tilläggas utmålsvärdet.

E Uppskattning av marknadsvärdet av regleringsdamm

De regler som enligt de i det föregående meddelade anvisningarna gäller i fråga om uppskattning av utmålsvärde och "värde av byggnader" äger motsvarande tillämpning vid uppskattning av marknadsvärde av regleringsdamm. I anläggningskostnaden för dammen skall sålunda inräknas bl. a. ersättningar för skada på mark och andra ersättningar för skada eller intrång samt kostnader för rensningar och skadeförebyggande åtgärder.

De beträffande kraftverk i avsnitt C.3.6 angivna bestämmelserna om jämkning av den omräknade anskaffningskostnaden för byggnader m. m. är inte tillämpliga i fråga om regleringsdammar.

Innehållsförteckning

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Författningsförslag	2
Utdrag av statsrådsprotokollet den 29 mars 1974	9
1 Inledning	9
2 Regelsystemet	10
2.1 Nuvarande ordning	10
2.2 Promemorian	11
2.3 Remissyttrandena	12
3 Frågor om värdering av vattenfallsfastighet	12
3.1 Allmänna värderingsregler; taxeringsutfallet	12
3.1.1 Nuvarande ordning	12
3.1.2 Promemorian	12
3.1.3 Remissyttrandena	14
3.2 Outbyggt vattenfall	17
3.2.1 Nuvarande ordning	17
3.2.2 Promemorian	17
3.2.3 Remissyttrandena	19
3.3 Vattenkraftverk	20
3.3.1 Nuvarande ordning	20
3.3.2 Promemorian	21
3.3.3 Remissyttrandena	28
3.4 Regleringsdamm	31
3.4.1 Nuvarande ordning	31
3.4.2 Promemorian	31
3.4.3 Remissyttrandena	32
3.5 Ersättningskraft	32
3.5.1 Nuvarande ordning	32
3.5.2 Promemorian	33
3.5.3 Remissyttrandena	36
4 Departementschefen	37
4.1 Allmänna synpunkter	37
4.2 Outbyggt vattenfall	41
4.3 Vattenkraftverk och regleringsdammar	43
4.4 Ersättningskraft	48
5 Hemställan	50
Bilaga Utkast till anvisningar för taxering av vattenfallsfastigheter	51

